

культура

і життя

www.uaculture.com

№ 19 (4591) 9 травня, 2014 рік

Виходить із 7 жовтня 1923 р.

**З ДНЕМ
ПЕРЕМОГИ!**

Український національний павільйон на Каннському кінофестивалі

З 14 до 23 травня на кіноринку 67-го Каннського міжнародного кінофестивалю працюватиме Український національний павільйон. Його діяльність організовує Державне агентство України з питань кіно спільно з Київським міжнародним кінофестивалем «Молодість» та Всеукраїнським благодійним фондом Ігоря Янковського «Ініціатива заради майбутнього».

– Український павільйон працюватиме на кіноринку вже всьоме, – повідомив на прес-конференції Андрій Халпахчі, генеральний директор МФК «Молодість». – Цього року Україна вперше представлена в офіційній програмі Каннського кінофестивалю настільки вагомо. А саме новий повнометражний документальний фільм Сергія Лозниці «Майдан» буде репрезентовано в офіційній програмі в якості спеціальної події. Повнометражний ігровий дебют Мирослава Слабошпицького «Плем'я» бере участь у конкурсі «Тижня критики»

Під час прес-конференції: А. Халпахчі, І. Янковський, О. Островська-Люта

– найстарішої паралельної програми МКФ у Каннах. Крім того, «Плем'я» змагатиметься за «Золоту камеру» – нагороду за найкращий дебют у всіх офіційних і паралельних програмах, яку визначає окреме журі.

Реставрована стрічка Сергія Параджанова «Колір граната» буде показана в офіційній програмі Cannes Classics.

У секції Short Film Corner беруть участь три українські короткометражки: «Прості речі» Олександра Ратія, «Інь, і що з цим робити» Мирослави Хорошун, «Абонент» Оксани і Марини Артеменків та два фільми, зроблені в корпоративі.

– Міністерство культури радо підтримує кінофестиваль у Каннах, – сказала Олеся Островська-Люта, перший

заступник міністра культури України. – Принаймні радує те, що цього року не відбулося скорочення фінансування.

У рамках роботи Українського павільйону сучасне українське кіно буде представлено готовими проектами, а також роботами, що перебувають на різних стадіях виробництва.

– Наш Всеукраїнський благодійний фонд «Ініціатива заради майбутнього» на засадах добровільності об'єднав односторонців, які спрямовують свої зусилля на створення та реалізацію добродійних культурологічних та освітніх проектів і програм в Україні, – підкреслив Ігор Янковський, засновник фонду.

Український національний павільйон цього року стане майданчиком для роботи українських та європейських кінопрофесіоналів. Він об'єднає представників продакшн-компаній, а також незалежних українських режисерів, продюсерів та фестивальных менеджерів.

Людмила ЧЕЧЕЛЬ
Фото авторки

Оприлюднено нову редакцію Положення про Музейну раду при Міністерстві культури України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства культури України
10.12.2012, № 1471
(у редакції наказу Міністерства культури України від 17.04.2014 № 226)

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО МУЗЕЙНУ РАДУ ПРИ
МІНІСТЕРСТВІ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ**

1. Це Положення визначає порядок роботи Музейної ради при Міністерстві культури України (далі – Рада).

2. Рада є постійно діючим консультативно-дорадчим органом при Міністерстві культури України (далі – Мінкультури України), утвореним з метою визначення пріоритетних, напрямів формування та реалізації національної музейної політики.

3. У своїй діяльності Рада керується Конституцією України, законами України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами Мінкультури України та цим Положенням.

4. Основними завданнями Ради є: сприяння у забезпеченні комунікації Мінкультури України з представниками професійної громадськості; моніторинг ефективності чинного законодавства, що стосується музейної справи та суміжних питань; аналіз програм, концепцій та інших програмних документів щодо основних засад музейної політики;

розгляд проектів нормативно-правових актів, що стосуються музейної справи та суміжних питань; підготовка та подання Мінкультури України обґрунтованих пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері музейної справи.

5. Рада відповідно до основних завдань своєї діяльності розглядає: стратегічні пріоритети розвитку музейної справи в Україні; проекти нормативно-правових актів, що стосуються музейної справи; пропозиції щодо створення державних музеїв;

шляхи вирішення спірних питань науково-методологічного характеру, що стосуються сфери музейної справи;

пропозиції щодо розвитку музейної справи в окремих регіонах та діяльності окремих музеїв;

інші питання, що стосуються формування та реалізації національної музейної політики.

6. Для здійснення своїх функцій Рада має право:

отримувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, закладів культури, вчених, педагогічних і художніх рад, творчих: спілок та інших громадських організацій інформацію, документи і матеріали, необхідні для своєї роботи;

запрошувати до участі у засіданнях керівних працівників міністерств, інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за згодою);

утворювати постійні та тимчасові робочі групи за напрямками діяльності з числа членів Ради та залучених за необхідності незалежних фахівців та/або представників профільних організацій та установ, громадськості, органів державного управління (за згодою);

залучати до підготовки і розгляду конкретних питань експертів, рецензентів, інших фахівців;

створювати секції, експертні групи та тимчасові комісії;

брати участь в організації та проведенні наукових, науково-методичних та науково-практичних семінарів, конференцій, нарад, круглих столів тощо з питань розвитку музейної справи; вносити пропозиції щодо обговорення на колегії Мінкультури України важливих питань у сфері музейної справи.

7. Члени Ради зобов'язані: брати участь у роботі Ради; зберігати конфіденційність інформації; бути об'єктивними та неупередженими під час голосування;

дотримуватися принципів професійної етики;

дотримуватися вимог чинного законодавства, в тому числі цього Положення.

8. Раду очолює голова. До складу Ради входять заступник голови, члени Ради та відповідальний секретар.

9. Персональний склад Ради затверджується наказом Мінкультури України у кількості не більше 15 осіб.

Перегляд персонального складу Ради здійснюється Мінкультури України раз на рік, що не виключає можливості

внесення змін та доповнень до її складу в цей період з об'єктивних обставин.

Голова Ради та його заступник обираються з числа членів Ради її актуального складу простою більшістю голосів.

10. Рішення про виключення: зі складу Ради може бути прийнято у випадках: власного бажання члена Ради вийти з її складу, що підтверджується його/її заявою;

відсутності члена Ради без поважних причин на засіданнях Ради більше як три рази поспіль чи при пропущеній більше як половини засідань Ради протягом року; систематичного ухилення члена Ради від виконання покладених на нього обов'язків чи рішень Ради.

11. Голова Ради здійснює: організацію діяльності Ради; формування планів роботи Ради; скликання, підготовку та ведення засідань Ради; визначення порядку денного засідань; підписання протоколів засідань.

12. Голова Ради має право: подавати на розгляд керівництва Мінкультури України пропозиції щодо формування та реалізації державної політики у сфері музейної справи;

надавати Мінкультури України пропозиції щодо внесення змін, до персонального складу Ради;

вносити пропозиції до проектів нормативно-правових актів; створювати робочі групи, комісії для підготовки матеріалів до засідання Ради давати доручення членам Ради.

13. Основною формою роботи Ради є чергові та позачергові засідання. Чергові засідання відбуваються відповідно до плану роботи, але не менше чотирьох разів на рік. Позачергові засідання Музейної ради можуть бути скликані, за ініціативою голови Ради, або на вимогу не менше, як половини членів Музейної Ради.

14. Засідання Ради веде голова, а в разі його відсутності – заступник голови.

15. Головуючий на засіданні Ради здійснює:

відкриття, закриття та ведення засідання;

забезпечення всебічного і об'єктивного розгляду документів, поданих з пропозиціями;

надання слова для виступу, оголошення наступного промовця;

оголошення питання для голосування та результатів голосування; заходи щодо дотримання порядку на засіданні.

16. Засідання Ради є правомочним, якщо на ньому присутні не менш як половина її членів.

17. Якщо розгляд питань неможливий у зв'язку з відсутністю необхідної кількості членів Ради, головуючий переносить засідання на інший день.

18. Рішення Ради приймається відкритим голосуванням.

Рішення є правомочним, якщо воно прийняте простою більшістю голосів членів Ради, присутніх на засіданні. У разі рівного розподілу голосів голос головуючого є ухвальним.

19. Після закінчення голосування головуючий оголошує його результати та прийняте рішення.

20. Рішення Ради оформлюється протоколом, який підписують голова Ради, а у разі його відсутності, головуючий на засіданні та відповідальний секретар.

Протокол веде відповідальний секретар, а у разі його відсутності – особа, уповноважена головою Ради.

На вимогу члена Ради в протоколі може зазначитися його особиста точка зору, що не збігається з рішенням Ради.

21. Відповідальний секретар Ради є працівником Мінкультури України і бере участь у засіданнях без права голосу.

Відповідальний секретар здійснює: організаційне забезпечення проведення засідань Ради;

забезпечення підготовки документів для членів Ради;

ведення та оформлення протоколів засідань;

інформування членів Ради про місце і час проведення засідання;

доведення рішення та висновків Ради до відома керівництва Мінкультури України.

22. Організаційно-методичне забезпечення роботи Ради здійснює Департамент культурної спадщини та культурних цінностей.

**Заступник директора
Департаменту культурної спадщини
та культурних цінностей – начальник
управління музейної справи та
нормативно-методичного
забезпечення А. І. ГУСАК**

ЕСТОНСЬКИЙ ПОГЛЯД

10 травня у Національній філармонії України відбудеться концерт Національного ансамблю солістів «Київська камерата».

Столичний колектив, котрий, як відомо, грає переважно сучасну академічну музику, цього разу підготував шанувальникам музичний подарунок. У програмі звучатимуть твори віденських класиків В. А. Моцарта та Л. ван Бетховена, а також вокальні опуси німця Р. Вагнера. Цікаво, що версію для вокалу одного з творів Вагнера для цього концерту зробив наш видатний співвітчизник, композитор Євген Станкович.

До участі в імпрезі запросили іноземних музикантів: фортепіанний концерт Бетховена виконуватиме Ювал Гілад (Ізраїль), а вокальні твори Вагнера – сопрано Хелі Вескус (Естонія). Диригуватиме оркестром молодий естонський диригент Ерки Пехк.

КНИГА ПРО СПІЛЬНЕ В УКРАЇНЦІВ І КРИМСЬКИХ ТАТАР

Цього року в Чернівцях, до 70-річчя депортації кримських татар з Криму, вийшла друком книга Дмитра Ліщука «Українці і кримські татари: що спільного і що об'єднує».

Автор спробував простежити й показати моменти, які єднають наші народи.

«Раніше історію давали викривлено, татари зображувалися як вороги українського народу. Насправді наші народи мали багато спільного – від побутових справ до військових походів», – зауважує Дмитро Ліщук. Автор вказує, що об'єднуючим фактором була і є агресія Росії щодо українців і кримських татар.

«Кримські татари в 1991-му на всеукраїнському референдумі офіційно назвали себе татарами, але також вказали, що вони громадяни України», – додає пан Дмитро.

«СЛОНІЯ» ЗАПРОШУЄ ГОСТЕЙ

15–18 травня у Львові відбудеться VIII Міжнародний дитячий фестиваль «СЛОНІЯ». Це унікальна подія для розвитку і розваги дітей та їхніх батьків. Понад 100 заходів щодня: літературні читання,

творчі майстерні, командні квести, зустрічі з письменниками, ігри та конкурси, спортивні змагання...

Відомі українські та іноземні автори прививатимуть дітям інтерес до читання, адже саме книжка розвиває дитячу уяву, робить багатомовну та розширює дитячий світогляд.

Майстер-класи з усіх можливих видів дитячої творчості проведуть справжні лялькари, декоратори та художники. Діти читатимуть книжки та бавитимуться разом із кумирами – «зірками» радіо, телебачення, шоу-бізнесу та спорту! Під час атракції «Книжка від зірки» переможці гри-квесту «Збирай слонів» отримуватимуть подарунки! А ще діти виготовлятимуть корисні солодощі своїми руками, після чого прослухають лекцію про правильне харчування. Також серед заходів є еко-вистава та карвінг на фруктах.

МАРІЯ ЯРЕМЧУК ПРОЙШЛА ДО ФІНАЛУ «ЄВРОБАЧЕННЯ»

Дочка Назарія Яремчука успішно здолала перший півфінал «Євробачення-2014», який відбувся 6 травня в Копенгагені. У ньому взяло участь 16 країн: Вірменія, Латвія, Естонія, Швеція, Ісландія, Албанія, Азербайджан, Україна, Бельгія, Молдова, Сан-Марино, Португалія, Нідерланди, Чорногорія, Угорщина та Росія.

До фіналу потрапили: Чорногорія, Угорщина, Вірменія, Азербайджан, Сан-Марино, Україна, Швеція, Нідерланди, Ісландія та Росія.

До речі, повідомлення про вихід у фінал конкурсанток з Росії – сестер Толмачових – у залі зустріли тривалими неприємними вигуками і свистом.

«КНЯЗЬ РОСИ» – 2014

Львів'янин Віктор Палинський став лауреатом літературної премії «Князь роси» імені Тараса Мельничука 2014 року.

Цю премію засновано «Буковинським журналом» (Чернівці) та Коломийським літературним товариством «Плин» за рік після смерті лауреата Шевченківської премії 1992 року, поета Тараса Мельничука для вшанування його пам'яті.

ОБОЛОНСЬКІ ШКОЛЯРКИ – ЛАУРЕАТИ ФЕСТИВАЛЮ VAFI

На V фестивалі дитячої та юнацької мультиплікації VAFI, який проходив у Хорватському місті Вараздин, мультфільм «Кольори» київських школярок Ксенії Терехової та Олени Ящук отримав друге місце в номінації наймолодших учасників.

Фестиваль збирає юних аніматорів із 32 країн світу: Ізраїлю, Румунії, Італії, Бельгії, США, Ірану та ін. Серед конкурсантів було представлено шість мультфільмів з України, п'ять з яких належать молодій дитячій кіностудії «Кімната 16» при загальноосвітній школі № 256 Оболонського району Києва.

Вітаємо Ксенію та Олену з такою визначною перемогою.

«УКРАЇНА В ПІСНЯХ І РОМАНСАХ»

Любіть Україну, як сонце, любіть, як вітер, і трави, і води...

В годину щасливу і в радості мить, любіть у годину негоди.

В. Сосюра

Національна оперета запрошує 15 травня о 19.00 на катарсис «Україна в піснях і романах». Це концерт, наповнений шедеврами пісенної класики. Ви почуєте музику українських композиторів, які народилися в різних кутках України, чия творчість наповнена щирістю, любов'ю до Батьківщини, почуттям патріотизму та національної гідності.

Українські народні пісні, в обробках митців зі світовими іменами, романси та арії, з найвідоміших опер, оперет, мюзиклів, а також хореографічні композиції, пронизані щирим національним колоритом, занурять публіку в багату, самобутню українську культуру.

У програмі вечора – номери, присвячені 200-річчю від дня народження та 153 річниці від дня перепоховання Т. Г. Шевченка, твори якого дійшли до нас через віки і звучать сьогодні як пророцтво.

У концерті беруть участь провідні артисти Національної оперети, хор, балет та оркестр театру.

Інф. «КіЖ»

АНОНСИ

11 травня у Національному музеї народної архітектури та побуту України проходить «День дитячої творчості». Участь у ньому візьмуть дитячі фольклорні колективи, гуртки та студії народного мистецтва – вишивки, писанкарства, гончарства (ліплення), витинанки, декоративного розпису, різьблення по дереву, художньої обробки шкіри, лозоплетіння, соломкоплетіння, виготовлення українських народних інструментів та ін.

15 травня у Національній філармонії України – ювілейний концерт хору хлопчиків та юнаків Муніципальної академічної чоловічої хорової капели імені Л. Ревуцького. Художній керівник і головний диригент – заслужена артистка України Аїда Зайцева.

17 травня на Михайлівській і Софійській площах Києва відбудуться загальноміські заходи з нагоди відзначення Дня Європи. Святування розпочнеться на Михайлівській площі, де на головній сцені пройде урочиста церемонія відкриття. Традиційно участь у церемонії візьмуть представники посольств держав-членів Євросоюзу, центральних органів виконавчої влади, голова та заступники голови Київської міської державної адміністрації, мешканці міста.

17 травня у столичному Ботанічному саду ім. А. В. Фоміна (вул. Симона Петлюри, 1) Українська бібліотечна асоціація спільно з Гете-інститутом в Україні проведе акцію «Бібліотека під відкритим небом». У програмі: голосні читання, вікторина до 200-річчя Т. Г. Шевченка, ігри, флеш-моби, театральні дійства, виставка екслібрисів, спілкування з цікавими людьми тощо.

Протягом травня у Мистецькому Арсеналі триває виставковий проект THE SHOW WITHIN THE SHOW, присвячений 450-річчю Вільяма Шекспіра. У рамках проекту:

17 травня до Міжнародного дня музеїв відбудеться феєрична Ніч Містерій.

24 травня – прем'єра спектаклю «Гамлет» у постановці лондонського театру SHAKESPEARE'S GLOBE.

Із **20 травня до 2 червня** у Львівському палаці мистецтв пройде перша персональна виставка відомого закарпатського скульптора і художника Івана Бровді, якому 2 червня виповниться 75. В експозиції буде представлено близько 70 робіт, виконаних протягом останніх десяти років. Після Львова роботи Бровді побачать у рідному селі митця – Онок, Виноградівського району, а також у Виноградіві та Ужгороді.

25 травня у центрі столиці під Аркою Дружби народів буде відкрито «Стіну киян». Це конструкція, довжиною 40 метрів та висотою 2,5 метра, викладена мозаїкою із фото жителів та гостей міста.

В Ізраїлі з'явилася алея Небесної сотні

Неподалік від містечка Сдерот відбулося урочисте закладення гаю «Одеса», який стане частиною Українського лісу в Ізраїлі. Акція проведена Єврейським національним фондом-ККЛ за ініціативи «Всесвітнього клубу одеситів» у рамках фестивалю «Одеська весна». На кошти, зібрані активістами клубу, тут висаджено тисячу дерев. Національний фонд – ККЛ відвів під гай цілий гектар землі й узяв насадження під опіку професійних лісників. У церемонії брали участь представники об'єднання вихідців із Одеси, що проживають в Ізраїлі, Україні, США, Німеччині, Австралії та інших країнах світу.

Акція не мала політичного спрямування і проходила під гаслом: нашого цвіту по всьому світу. Першим посадив «Дерево Єдності» Надзвичайний і Повноважний Посол України в Ізраїлі Геннадій Надоленко. А найхвилюючішим моментом стало закладення центральної алеї на честь героїв Небесної сотні. З ініціативою створити такий живий пам'ятник українським патріотам виступила голова товариства «Українці в Ізраїлі» Світлана Глаз. Вона ж на знак пам'яті Небесної сотні посадила тут шовковицю. Організатори заходу мають намір видати всім

Геннадій Надоленко посадив символічне «Дерево Єдності»

родичам загиблих спеціальні сертифікати на іменні дерева.

Посланці Одеси не лише гідно представили рідне місто на форумі земляків, а й донесли до ізраїльтян і всіх гостей політичну ситуацію в Україні, нашу боротьбу за демократичний і соціальний прогрес.

Дерево на честь знаменитого письменника-сатирика і почесного президента «Всесвітнього клубу одеситів» Михайла Жванецького посадив голова

ізраїльського відділення клубу Борис Соболев. Згодом він продемонстрував іменний сертифікат для М. Жванецького. Новий гай задуманий як майбутнє місце проведення свят, зустрічей і культурних заходів одеського земляцтва та організації вихідців із України.

Програма нинішнього фестивалю «Одеська весна» була колоритною і насиченою цікавими подіями. Відбулося відкриття унікального пам'ятника одеській бабусі – улюбленій героїні одеського фольклору, яка вічно лузає у дворі «семачкі», перемиває кісточку сусідам і знає все на світі. Створив скульптуру Петро Штивельман. У приміщенні палацу культури Бат-Яма демонструвалися роботи відомих одеських художників і карикатуристів, які можна було не лише побачити, а й придбати. У фестивальному концерті взяли участь московський режисер Йосип Райхельгауз, актор комік-трупі «Маски Шоу» одесит Борис Барський, австралійський музикант Анатолій Торжинський, учасник легендарної команди КВБ «Одеські джентльмени» Ян Левінзон та інші знаменитості. А ще гості цього свята мали приємність поласувати суто одеськими стравами.

Сергій ГОРИЦВІТ

Жінки і краса врятують світ

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

Напередодні Дня матері в Києві відбулася VII щорічна Міжнародна конференція «Роль світової миротворчої жіночої спільноти у побудові сталого миру».

Цьогоріч на конференції обговорювали роль жіночих організацій у поширенні цінностей істинних сімей та сприянні міжурядовій співпраці задля побудови стабільного миру.

Участь у конференції взяли представники громадських організацій, державних установ, видатні митці, освітяни, науковці та іноземні гості з Європи, Японії.

– Важливою метою громадських організацій є дипломатія і налагодження гармонійних стосунків між різними сферами суспільства, державою та спільнотою, між країнами, – зазначила голова правління Федерації жінок за мир у всьому світі Тетяна Коцеба. – Серед громадських організацій жіночі займають

Алла Малієнко отримує орден «Знак пошани»

особливе місце, тому що мають втілити у своїй діяльності базові риси характеру, притаманні жінці й матері, – а саме, прагнення до гармонії через любов, самопожертву. Жінки достеменно знають, що будь-які непорозуміння зникають, як тільки заговорить справжня любов. Отже, саме жінки мають зробити перший крок до поєднання розділеного суспільства, до відновлення взаєморозуміння та єдності, які стануть основою для розвитку та процвітання.

Традиційно під час цього заходу відбулася щорічна церемонія нагородження «Жінка року». Приємно порадувало, що в номінації «Жінка-журналіст» нагороду вже вдруге отримала наша колега Алла Малієнко, відповідальний секретар Київської організації Національної спілки журналістів України. Та на цьому приємні несподіванки для Алли Малієнко не закінчилися: Володимир Вовк, завідувач відділу з питань сімейної політики управління сім'ї, молоді

та спорту Департаменту освіти і науки, молоді і спорту привітав і вручив від імені КМДА Алли Малієнко орден «Знак пошани».

Схвилювано читала свої вірші поетеса, педагог Зоя Солярник, яка отримала перемогу в номінації «Жінка-митець».

У рамках конференції відбулося нагородження переможців конкурсу дитячих творів «Моя мама – найкраща». Андрій Лесів, головний редактор газети «Справи сімейні» вручив дипломи й подарунки юним переможцям. Ними стали Катерина

Безугла, Даша Заброта та Артем Сорокін.

Учасників та гостей конференції своїми виступами порадували Олена Гончарук, солістка Національної опери, лауреат мистецької премії імені Дмитра Луценка «Осіньне золото», дитячий колектив «Ладоньки» (керівник Світлана Садовенко) та вокальний квартет «Гетьман».

Під час конференції звучали й переважали слова: жінка, краса, мир.

Фото авторки

Учасники зразкового колективу «Ладоньки»

Вже багато років після закінчення Великої Вітчизняної війни, але, як і раніше, не можуть забути про неї люди.

Безпосередніх учасників і свідків тих подій стає все менше, проте цікавість до історії цієї трагедії не зменшується, і не лише серед спеціалістів. Багато наших сучасників намагаються осмислити ті страшні уроки, які піднесла війна, щоб не повторити їх.

Жахливу ціну заплатило людство у ХХ сторіччі. Десятки мільйонів чоловіків, жінок, дітей, людей похилого віку вбито заради чийогось бажання панувати над світом. Одинадцять мільйонів знищено в концентраційних таборах, побудованих нацистами на території Німеччини та окупованих країн Європи.

На території України було створено понад 300 концтаборів. Тільки в Києві діяло чотири: Сирецький, Дарницький, на вул. Керосинній та будівельний табір на вул. Інститутській. Там у нелюдських умовах утримувались та відправлялися на смерть тисячі й тисячі жертв. На тодішній околиці міста, у Бабиному Яру, нацисти протягом двох років окупації знищували мирне населення, військовополонених та невільників із концтаборів.

11 квітня щороку за ініціативою ООН відзначається Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів. У цей день 1945 року арештанти концтабору Бухенвальд (на території Німеччини) підняли інтернаціональне повстання, роззброїли та взяли в полон охорону, врятувавши життя тисяч людей, бо гітлерівське командування

Пам'ять заради майбутнього

Під час літературно-мистецького заходу

віддало наказ про знищення всіх в'язнів, які ще залишалися на той час живими.

Час неблаганний. Колишніх в'язнів концтаборів, гетто, учасників військових дій, свідків злочинів окупантів стає все менше, і хоча події того страшного часу вони пам'ятають добре, жахливі деталі й особливості поступово стираються в пам'яті. Тому такі важливі спогади про війну, написані в ті буремні роки або одразу після них. Багато із тих, хто їх писав, не думали про те, що вони будуть опубліковані. Писали для пам'яті своїх дітей та внуків, а ще тому, що не могли не писати.

У Київській школі № 229 співробітники Національного історико-меморіального заповідника «Бабин Яр» та колектив бібліотеки імені Олександра Довженка разом з учнями

8-х класів школи № 229 провели літературно-мистецький захід «Відображення трагедії Бабиного Яру у творах класиків української поезії». Завідувачка бібліотеки Н. Кукурудза розповіла про злочини нацизму проти людства, скоєні гітлерівцями під час Другої світової війни у таборах смерті, які вони влаштовували на території всієї окупованої Європи, зокрема в концтаборі Бухенвальд.

Особливе місце у спогадах і літературних творах воєнного та повоєнного часу займає тема трагедії Бабиного Яру. Трагічні події жахливого злочину проти мирного населення окупованого Києва, коли десятки тисяч людей від маленьких дітей до людей похилого віку були знищені тільки тому, що вони євреї, викликала в поезії (і в літературі взагалі) найбільший відгук.

Видатні українські поети не могли обійти ці жахливі події мовчанням. В. Сосюра в роки війни написав вірш «Бабин Яр», вперше надрукований в газеті «Київська правда» 15 грудня 1943 р.

Сюди водили їх і ставили підряд, –
І чужоземна гавкала команда...
Розстрілювали їх «во славу фатерлянда»,
І падали вони, сестра, і друг, і брат,
І падали вони: коханий і дружина,
і мати, й дитинча, бабуся й дід сумний,
без крику, мовчки всі... Свята їх смерть
невинна,
як пам'ятник в віках, безсмертний,
краю мій!
Їх тисячі лягло у Бабин Яр глибокий,
і трамбували їх у тім яру кати...
топтали їх тіла... Ридали хмари:
«доки?..»

М. Бажан присвятив цій людській трагедії ХХ ст. вірш «Яр» (1943 р.).

Із поетичними рядками, присвяченими силі та мужності єврейського народу, зверталися до нього В. Сосюра, П. Тичина, М. Рильський. Ці твори – літературні свідчення злочинів проти єврейського населення Києва в Бабиному Яру – прочитали учні 8-х класів школи № 229 м. Києва.

Із лекцією про витоки фашистської ідеології та загрозу людиноненависницьких тоталітарних режимів у сучасному світі перед школярами виступив старший науковий співробітник НІМЗ «Бабин Яр» В. Бойчук. А вже головне питання, яке постає і перед митцями, і перед аудиторією, – яким чином людина

може дійти до того, щоб знищити в собі все людське і стати активним носієм тотального знищення, байдужим до страждань жертв або мовчазним співучасником майже ритуальних людських жертвопринесень?

Цього ж дня в приміщенні Центральної бібліотеки імені Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва відбувся літературний захід, присвячений трагедії Бабиного Яру, втілений у поетичних творах митців воєнних і повоєнних часів та сучасних, а також відкриття виставки «Пам'ять заради майбутнього», присвяченої Міжнародному дню визволення в'язнів нацистських концтаборів.

Організаторами заходів є НІМЗ «Бабин Яр» та щойно згадана бібліотека. Виступили завідувач відділу обслуговування учнів 5–10 класів цієї книгозбірні С. Енгібарян, від НІМЗ «Бабин Яр» – директор Б. Глазунов та старший науковий співробітник НІМЗ М. Гутор і вчитель гімназії № 178 С. Довгих. Учні 8-го класу гімназії № 178 столиці декламували вірші В. Сосюри, М. Бажана, М. Рильського, І. Еренбурга та Е. Глейзера, Л. Полтави, Д. Паламарчука, а також поетес – безпосередніх свідків тих подій – Л. Титової та О. Анстей, присвячені трагічній пам'яті Бабиного Яру.

Хвилиною мовчання учасники заходів вшанували пам'ять загиблих у ті трагічні роки.

**Ірина МИЗАК,
завідувачка відділом
міжнародних зв'язків НІМЗ
«Бабин Яр»**

Героїка минулого... сьогодення

У Шепетівці стартував музейний проект «Як гартувалася сталь: територія міфів та реалій».

Він реалізований у межах проекту «ProMuseum» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000» та громадської організації «Український центр розвитку музейної справи». Організатори – обласний літературно-меморіальний музей Миколи Островського та МГО «Кедр». Проект втілюється в життя у межах освітнього проекту з підготовки двадцяти музейних експертів серед співробітників музеїв України, право участі в якому у 2013 р. виборола заступник директора з наукової роботи музею Миколи Островського М. Юзлова.

Робота над створенням проекту розпочалася влітку 2013 р. Тоді виникла ідея організувати літературну подорож містом, розкрити «білі плями» в біографії письменника. Музей Миколи Островського презентував літературну театралізовану подорож «Містом Павки Корчагіна», мета якої – розкрити історію Шепетівки крізь призму роману «Як гартувалася сталь», показати Шепетівку як цікавий, привабливий історичний та туристичний об'єкт.

Розробили та презентували стилізовану мапу Шепетівки – на фоні вулиць міста розмістили фото старої Шепетівки та цитати з роману, які віддзеркалювали події того часу, що відбувалися у місті. Визначили сім основних зупинок – історичні місця Шепетівки, де свого часу трапилися

Учасники проекту в музеї М. Островського

описані в романі події. Під час дійства тут і відбувалася театралізація відповідних епізодів з роману акторами театру «Браво».

Подорож стартувала в приміщенні залізничного вокзалу. Актори відтворили епізод, коли мама привела малого Павку Корчагіна влаштовувати на роботу до кухні залізничного вокзалу. Паралельно ведуча пов'язала епізод роману з реаліями життя письменника, адже М. Островському доводилося поєднувати навчання у школі з роботою на вокзалі.

Друга зупинка відбулася біля будинку, у якому проживала сім'я Островських у 20-х роках минулого століття (він частково зберігся, там мешкають люди). Третя – біля ставка цукрового заводу, що у XIX ст. був власністю польських магнатів Потоцьких і на початку XX ст. – осередком революційних заворушень. Навпроти через річку – будівля, в якій у 1916–1917 рр. знаходилась електростанція Зусмана,

де працював Микола. Тут, на березі річки, було розіграно епізод знайомства Павки з Тонею Тумановою. Після цього учасники вирушили до будинку колишньої школи, в якій навчався Островський у 1915–1921 рр. (це – четверта зупинка літературного маршруту).

На початку минулого століття ринкова площа Шепетівки знаходилася на місці сучасного скверу ім. Валі Котика, історичного центру старого міста. Поруч колись піднімалися куполи православної церкви, працювали друкарня, міська управа, синагога, гомоніли вулички єврейського кварталу з крамницями, постійним двором тощо. Деякі будинки частково збереглися. У 1919 р. у Шепетівці поряд з ринковою площею Симон Петлюра приймав парад (історичний факт описано в романі М. Островського). Це місце стало п'ятою зупинкою. Ще одна – біля музею Островського, на розі вулиць Карла Маркса і Островського

(колишніх Шосейної та Левадської). Тут М. Островський звільнив свого друга Ф. Передрійчука з-під конвою петлюрівця (в романі – матроса Жухрая). Епізод яскраво відтворили артисти. Завершальною зупинкою став мікрорайон райлікарні. Неподалік свого часу розстріляли друзів М. Островського. На цьому місці головний герой роману П. Корчагін виголосив слова, які стали відомими всьому світу: «Найдороще у людини – це життя... і прожити його треба так, щоб не було нестерпно боляче за безцінно прожиті роки...»

Усі зупинки облаштували старими фотографіями Шепетівки, фігурами людей того часу в повний зріст, цитатами з роману, що доповнювало театралізацію. У заході взяли участь майже 150 осіб – студенти Шепетівського медичного училища, представники міських шкіл, турбізнесу Хмельницької області, ЗМІ, влади нашої області та Шепетівки, музейна спільнота, мешканці та гості міста. Особливого колориту додавали так звані «петлюрівці» – члени «Військово-історичного товариства» з м. Кам'янець-Подільського.

Кінцевим етапом реалізації проекту став круглий стіл «Проектна діяльність сучасного музею». Його відкрили керівники проекту Марія Юзлова. Модератором круглого столу була Олена Шершньова, кандидат наук з держуправління, старший викладач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Національного університету «Острозька академія». Також виступили Тетяна Грищук, директор музею Миколи Островського, Владислав Піоро, голова правління ГО «Український

центр розвитку музейної справи», головний редактор журналу «Музейний простір», член правління МБФ «Україна 3000», Тетяна Смолій, головний спеціаліст управління культури, національностей та релігій Хмельницької ОДА. У дискусії взяли участь представники туристичного бізнесу, молодіжних організацій, а також музейники Хмельниччини.

На круглому столі було відзначено, що проект і роман, й сама постать Островського у цей важкий для нашої країни час має передусім спонукати людей думати... В тому числі – про патріотизм, мужність, боротьбу, чесність перед собою та іншими, сміливість, наполегливість, відданість справі і про майбутнє країни.

Насамкінець хочу зазначити, що партнерами проекту виступили управління культури, національностей та релігій Хмельницької ОДА, Шепетівська міська рада, благодійний фонд «Зміцнення громад», управління інфраструктури та туризму Хмельницької ОДА, приватний перевізник Руслан Савчук. Інформаційні партнери – ТРК «Поділля-центр», ТРК «Шанс», газети «Подільські вісті», «День за днем», «Шепетівський вісник», «Культура і життя», «Пульс». Особлива подяка народному аматорському театру «Браво» Шепетівського міського Будинку культури за здійснення театралізацій під час реалізації проекту.

Тетяна ГРИЩУК,
директор Хмельницького
обласного літературно-меморіального музею Миколи
Островського

Дарина ДУРДИНЕЦЬ

Виставку під назвою «Київський Златоуст» Іоанн Леванда» відкрито у Будинку митрополита Національного заповідника «Софія Київська».

Весна щедра на визначні дати й знаменні події, і ця експозиція поєднала кілька. Її присвячено Іоанну Леванді, одному з найталановитіших проповідників на наших теренах кінця XVIII – поч. XIX ст., названому сучасниками Київським Златоустом. Цьогоріч минає 200-ліття від дня його смерті. До речі, Великий Кобзар, 200-ліття якого ми відзначаємо, зробив проповідника одним із героїв своєї повісті «Близнець».

І. Леванда став першим протоієреєм Софіївського кафедрального собору і похований у ньому під південною стіною патронального Іоанно-Предтечинського приділу, біля Царських врат.

Проповідь крізь віки

На виставці представлено портрети І. Леванди та його наставника – Київського митрополита Самуїла (Миславського), єдине посмертне видання його проповідей, відзнаки й нагороди протоієрея, літургійні речі та предмети побутового вжитку тієї доби.

Відкриваючи виставку, генеральний директор НЗ «Софія Київська» О. Сердюк зазначила: «Проведення цієї виставки, яка є одним із низки заходів, присвячених 80-річчю створення заповідника «Софія Київська», – наша спільна культурно-просвітницька і наукова місія, покликана привернути увагу суспільства до славетних киян, до збереження історичних пам'яток». Вона акцентувала увагу на тому, що виставка, яка стала аргументом на користь зміцнення міжмузейних зв'язків, є прикладом взаємодії різноманітних культурних інституцій: НЗ

На виставці

«Софія Київська», Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника (НКПІКЗ), Національного музею історії України, Національного музею Тараса Шевченка, Національної бібліотеки України імені В. Вернадського та Київського

науково-методичного центру по охороні, реставрації та використанню пам'яток історії, культури і заповідних територій (державний історико-культурний заповідник «Стародавній Київ»).

На відкритті виступив також заступник директора

Департаменту культурної спадщини та культурних цінностей Мінкультури України А. Гусак, який високо оцінив роботу науковців з організації виставки. А завідувач відділу наукових видань НКПІКЗ, кандидат історичних наук К. Крайній зазначив: «Характерно, що подібні виставки відбуваються як спільні проекти, в яких беруть участь не лише музейні, а й наукові, бібліотечні, архівні установи нашого міста. Саме завдяки такому підходу в експозиції можуть бути представлені унікальні автентичні речі, які або належали тому, кому присвячена виставка, або ж характеризують епоху. Загалом ця невелика експозиція увібрала унікальні експонати, які висвітлюють життєвий шлях і діяльність одного з найвідоміших проповідників того часу».

Завершивши виступи гостей, присутні прослухали урочисте «слово» І. Леванди, виголошене у Будинку митрополита 14 квітня 1807 р. з нагоди Великодніх свят.

Тетяна ГУСАРЧУК

Нещодавно у вщерть заповненій слухачами залі Національної спілки композиторів України відбулася концертна презентація Експериментальної композиторської студії «Гра у класики» (ЕКС), утвореної восени 2013 року.

Молоді композитори, виконавці й музикознавці об'єдналися заради спільної мети – розвитку сучасної української музики. Активістів угруповання, – а це переважно студенти Національної музичної академії України імені Петра Чайковського, – підтримали їхні викладачі, знані композитори Ігор Щербаков, Леся Дичко, Юрій Іщенко, Левко Колодуб, Олександр Костін, Борислав Стронько, Ірина Алексійчук, Алла Загайкевич.

Ідеєю керівника студії, студента третього курсу НМАУ Владислава Мироненка-Міхейшина (клас професора Юрія Іщенка) та учасників ЕКС було створення своєї творчої лабораторії, простору для спілкування молодих композиторів та їхньої безпосередньої співпраці з музикантами-виконавцями. Тому при студії було організовано ансамбль «Initio. Motus. Terminus» («І.М.Т.») задля допомоги молодим

У добру путь, ЕКС'е!

Диригує Владислав Мироненко-Міхейшин. Перша скрипка – Антон Стук

авторам (і не лише учасникам ЕКС) у втіленні їхніх творчих експериментів. Реалізація написаного композиторами у живому звучанні є вкрай необхідним процесом, але зазвичай він пов'язаний зі значними труднощами. Ансамбль «І.М.Т.» сформовано з ентузіастів сучасної музики, які працюють абсолютно безоплатно – відповідно до принципово некомерційного характеру діяльності ЕКС. До

планів ансамблю входить також відродження несправедливо забутих або рідко виконуваних творів українських композиторів.

Серед основних завдань власне композиторської студії – надання молодим авторам можливості працювати зі своїми творами «наживо», прийняття творів до виконання, їхнє обговорення. Ще один напрям роботи – розширення музичного

кругозору початківців: ознайомлення їх із новими композиторськими й музикознавчими роботами тощо.

Учасники новоствореної студії не обмежуватимуть свою діяльність рамками столиці. Навпаки, вони прагнуть до найширших творчих контактів, співпраці з обдарованою молоддю всієї України. Так, у найближчих планах колективу – поїздка до Сум на фестиваль,

присвячений дню народження Петра Чайковського.

Потреба постійного багатоаспектного діалогу Експериментальної композиторської студії з широкими колами композиторів, виконавців, музикознавців, а також із представниками інших творчих професій навела на думку започаткувати інформаційний бюлетень «Еліпсис» (головний редактор – викладач Київського інституту музики імені Рейнгольда Глієра, композитор Антон Кармазін).

Слід зазначити, що перший масштабний захід, проведений учасниками ЕКС – концерт у залі Національної спілки композиторів, – підтвердив організацькі можливості керівництва об'єднання і засвідчив високий професійний рівень авторів і виконавців, які дістали щире схвалення аудиторії. У концерті прозвучали твори Даниїла Калужного, Антона Кармазіна, Владислава Мироненка-Міхейшина, Артема Миронова, Адріана Мокану, Антона Стука, Вікторії Шинкаренко, Микити Шпанька.

Хочеться вірити, що прекрасні починання учасників Експериментальної композиторської студії знайдуть багато прихильників і втілюватимуться у життя, що, поза сумнівом, сприятиме подальшому зростанню потенціалу сучасної української музики і загалом розквіту культури українського суспільства.

«Від музики я хочу отримувати задоволення!»

27 квітня у Національній філармонії України відбувся концерт Національного камерного ансамблю «Київські солісти». За диригентським пультом публіка вітала нового головного диригента колективу – Дмитра Яблонського зі США.

Відкрила вечір барокова Сюїта № 3 Отторіно Респігі під назвою «Античні танці й арія для лютні». Далі у концерті брали участь видатні солісти – лауреати міжнародних конкурсів скрипаль Тарас Яропуд і альтист Олександр Лагоша, які виконали Концертну симфонію для скрипки й альту Вольфганга Амадея Моцарта. У другому відділі прозвучала музика до балету «Аполлон Мусaget» Ігоря Стравінського.

Публіка тепло зустрічала нового диригента «Київських солістів». Після концерту Дмитро Яблонський поспілкувався з позаштатним кореспондентом «КіЖ»:

– Дмитре Альбертовичу, ми раді вітати Вас на столичній сцені! Ви концертуєте як музикант і диригент, відвідали багато країн. Як Вам працюється у Києві?

– Мені приємно бути тут! «Київські солісти» чудовий оркестр, у нас складаються добрі відносини. Тож, сподіваюся, наша співпраця триватиме довго.

– Ви одночасно диригент і віолончеліст. Існує думка, що

в кожному справжньому оркестранті повинен жити диригент. Яке начало перемагає у Вас – виконавство чи диригування?

– Це дві зовсім різні професії. Адже є чимало чудових солістів, які ніколи не викладали чи не диригували, і навпаки, талановиті викладачі, які не грають соло. Це дві окремі артистичні іпостасі. Нині я радий з того, що багато років тому почав диригувати. На практиці я намагаюся «розділяти» себе, адже дуже важко виступати в одному концерті і як віолончеліст, і як диригент. Та іноді поєдную це.

– Що впливає на Вас, як на творчу людину? У чому Ви знаходите натхнення?

– Про це дуже важко говорити – все одно, ніби матері розповідати про те, як вона любить своїх дітей... Краще, щоб на такі теми писали поети, письменники.

ДОВІДКА

Дмитро Яблонський (віолончель, США): Головний диригент Національного камерного ансамблю «Київські солісти».

Народився у Москві в сім'ї музикантів. Займається на віолончелі з 5-ти років, був достроково прийнятий до Центральної музичної школи при Московській консерваторії. Емігрував до США 1977 року, продовживши навчання в Джульярдській школі музики. З 1979-го здобував освіту в Кертісовому інституті музики, а пізніше – у Йельському університеті у Філадельфії, де й захопився диригуванням.

Як соліст виступав на найвідоміших сценах світу. Протягом чотирьох років був головним запрошеним диригентом Московського філармонійного оркестру. Також як диригент виступав із Національним симфонічним оркестром Бельгії, оркестром Оперного театру Катанії, Нідерландським Північним оркестром, Голландським симфонічним, Болонським камерним, Камерним оркестром Франції, Симфонічним оркестром Санкт-Петербурга та іншими знаними колективами.

Здійснив більше 70-ти записів як диригент і віолончеліст. У 2007 році був номінований на премію «Греммі».

Організатор і керівник міжнародних музичних фестивалів.

Нині мешкає на кордоні Франції та Іспанії – у Каталонії.

– А що Ви прагнете виразити в музиці?

– Від музики я хочу, насамперед, отримувати задоволення, а вже потім усе інше (*сміється*).

– Ви завжди задоволені результатами своєї праці?

– Бувають моменти влучні, цікаві, а іноді я не дуже собою задоволений. Але слід удосконалюватись...

– Що для Вас головніше – техніка чи образність?

– Звичайно ж образність! Адже, коли сам нічого не відчуваєш, неможливо творити.

– Розкажіть про свої творчі плани на майбутнє.

– Дуже хочу організувати й провести фестиваль із класичною і джазовою музикою. На жаль, до вересня не встигаю,

та сподіваюся, що вже восени 2015 року у нас буде чудове, масштабне, грандіозне музичне свято з майстер-класами, дітьми, які приїздять з усього світу!

– Стосовно «Київських солістів», що очікувати любителям музики?

– Наступні наші концерти відбудуться 14 травня і 10 червня. Потім плануємо відвідати Габалінський міжнародний музичний фестиваль в Азербайджані, який я очолюю, – ансамбль там дасть три концерти. Далі – виступ у Швейцарії... А з 1 вересня візьмемо портфель і підемо до школи! (*Жартує*). Почнемо активну роботу над програмами нового сезону.

Дмитро Яблонський (у центрі) та «Київські солісти»

Спілкувалася Ірина КУРКОВА
Фото Юрія ТОЦЬКОГО

Іван ГАМКАЛО:

«Коли музика ллється з душі...»

Народний артист України Іван Гамкало,
диригент Національної опери України імені Тараса Шевченка
1 травня відзначив своє 75-річчя.

Музикознавець. Професор. Педагог. Член-кореспондент Національної академії мистецтв, член Європейської академії музичного театру (Відень), трьох Національних спілок України.

Напередодні травня побачило світ науково-довідкове видання «Іван-Ярослав Дмитрович Гамкало». Отож гортаємо сторінки, згадуємо фрагменти із життя разом у затишній київській квартирі.

– Іване Дмитровичу, Ви родом із села і стали відомим за межами України диригентом...

– Так, народився я в галицькій хліборобській родині в селі Городище Королівське на Львівщині, яка на той час перебувала у складі Польщі. Був хрещений і названий при таїнстві Іваном-Ярославом. Це вже пізніше мав проблеми із подвійним ім'ям, якось навіть довелось документи переоформляти... Родина наша була релігійною, працюютою. Пишалися ми й тим, що у 1906 році на прощу до Палестини разом із митрополитом Андреем Шептицьким їздили Йосип та Йосафат Гамкали, які були активними в громадському житті Городища. Зналим був і рід Заборських, з якого похо-

Незважаючи на численні заборони, сільський люд жив весело. Святкували колядки, вертеп, Чистий четвер, Великдень.

...Коли познайомився з Ігорем Калинцем, у нього було дві скрипки, то одну він мені позичив. Пізніше вже хтось із родичів подарував інструмент. Незважаючи на завантаженість у школі, брав уроки скрипки у знаного педагога М. Червоного. Закінчивши восьмирічку, вже знав точно, що продовжу музичну освіту. Без проблем вступив до Львівського музично-педагогічного училища імені Ф. М. Колесси. Залюбки грав у студентському оркестрі народних інструментів, співав у чоловічій капелі «Гомін».

– Коли навчалися на третьому курсі, Ви вже керу-

«Та материнська пісня, мов зернина, проросла в моїй душі тугим колосом закоханості в народну музику, яку я, як диригент, проніс через усе своє життя і творчість»

дила мама. Мій дід Григорій, по маминій лінії, хоч і мав диплом кравця, а за покликанням був церковним півчим, керівником хору. Мабуть, саме від нього ще маленьким прилучився до музики. Його спів так запав у мою свідомість, що й дотепер зринають у пам'яті красиві звуки та фрази церковних пісень... Отак і зростав я на українських піснях. Мама знала їх безліч. Це вже пізніше я почав записувати ті пісні, фіксував мамин спів на магнітофон. Дещо навіть вдалося опублікувати.

Дитиною, років у дев'ять, зробив сам скрипку із фанери, на яку нап'яв сталеві дроти. (Іван Дмитрович з гордістю дістає й демонструє свій раритет). На ній і опановував перші ази. Грав у церковному хорі, співав, декламував вірші... Іноді й свої власні. Мав багато захоплень, а переважала поезія, малювання. Мені навіть радили вчитися на художника. Та материнська пісня, мов зернина проросла в моїй душі тугим колосом закоханості в народну музику, яку я, як диригент, проніс через усе своє життя і творчість.

вали хором. Ваш творчий шлях увінчаний багатьма регаліями. У житті досягли чимало. Які ж етапи свого життя вважаєте стержневими?

– Насамперед те, що я вступив у консерваторію з першого разу. Це було у 1958 році. Закінчив її з відзнакою. Пройшов до того часу великий шлях, бо співав у хорах, грав у симфонічному оркестрі. Ще учнем Львівського музично-педагогічного училища, яке також закінчив з відзнакою, співав у хорі оперного театру. Училище дало дуже багато видатних особистостей для усієї України. Потім увесь консерваторський час працював суфлером. Будучи студентом і працюючи в театрі, мав можливість їздити, спілкуватися, збагачуватися, міг диригувати хором. Ще студентом дебютував як диригент в оперному театрі. Писав музику, друкував статті в газетах. О шостій ранку разом з гімном ми просипалися й бігли два кілометри, аби першими зайняти інструмент і попрацювати, а вже потім йшли пити чай... Це – перший етап. Про другий

«Я частенько буваю серед людей: на презентаціях, виставках... Тобто, "публічна" людина»

висловився б так: то був ніби хід конем назад. У силу різних обставин мусив виїхати в Дрогобич, де мені дали військовий білет. А то був час, коли «підмітали» всіх, адже не вистачало річників для призову в армію. А потім зразу було зроблено багато кроків вперед, і я, як стажер, опинився в Київській опері. Поталанило потрапити до великого диригента, яким був Костянтин Сімеонов. У Львівській консерваторії я мав професора Миколу Колессу, який створив відому диригентську школу. Його випускники керували колективами в Києві, Львові, Одесі, Донецьку, Луганську. Його учнем був і добре відомий на теренах Ходорівщини диригент з Піддністр'я Степан Прокоп'як. Пощастило мені вчитися також і в Станіслава Людкевича, Романа Сімовича, Анатолія Кос-Анатольського. Ох, яка знаменита плеяда! За щастя мав можливість спілкуватися з Василем Барвінським, який вийшов із заслання. То була школа європейська. Найважливіше, що вони вчили нас професіоналізму, а не такого верхоглядства, як нині. Тепер нема освіти як такої. Пішов, купив диплом, як-небудь проскочив. А тоді, крім того, що нам прививали професіоналізм, виховували ще й любов до рідної культури, музики, України. А ще ось ці дві точки – Львів і Київ є етапними для мене. Сімеонов, який у мене повірив і через рік мого стажування в Київській опері довірив продиригувати оперу «Богдан Хмельницький». То був мій дебют. У 1966 році я вже «доріс» до самостійної постановки. Пізніше обставини склалися так, що мене назвали головним диригентом до театру в Донецьк. Оркестр там був розвалений, неуккомплектований, траплялися й інші непорозуміння. На перший концерт дехто прийшов напідпитку... Довелося з тим боротися. На допомогу прийшла місцева влада, дирекція. Зібрав колектив, навів порядок і коли приїхав з ним до

Києва, то на нас чекав шалений успіх. Тоді й прийняли рішення знову повернути мене до столічної опери.

– Усе своє життя Ви прагнули й доносили до слухачів національну музичну спадщину, яскраві твори сучасного українського оперно-симфонічного мистецтва. Багато довелося гастролювати...

– Під час важливих для української музичної культури зарубіжних повномасштабних гастролей як диригент репрезентував досягнення театру в опануванні світовою класичною спадщиною. Диригував виставами «Хованщина» – тільки в Паризькому палаці конгресів 6 разів! «Князь Ігор» та «Царева наречена» під час виступів оперної групи в Швейцарії та Німеччині, «Трубадур» у Франції та Угорщині. У Національній філармонії поставив низку опер

Із видатним і багатожанровим художником Зіновієм Кецалом зустрічаюся. Ще студентом познайомився з Іваном Дзюбою. На жаль, покійним уже Миколою Вінграновським. З Іваном Драчем працюємо разом у товаристві «Україна і світ». Мав можливість і насолоду працювати з Миколою Бажаном. Спілкувався свого часу з Дмитром Шостаковичем, коли він приїжджав до Києва. Крім цього співаки з Канади, Польщі, Чехії. З Дмитром Гнатюком працюємо і дотепер. Знаюся з художником Іваном Марчуком. Так що мені дуже пощастило. Словом, коли ви йдете по вулиці, з вами вітаються, а ви не знаєте хто це – то є найвища нагорода! Головне – вчасно відповісти!

– Маєте хобі? Чим займаєтеся на дозвіллі?

– Насамперед – це книжки. Маю велику бібліотеку. Захоплює мене малярство. Де б не був – не оминаю музеїв. А це – архітектура київських храмів, деяких будинків... Що вже говорити про Відень, який не перестає дивувати. Архітектура – то є застигла музика. Серед хобі – любов до поезії всіх народів.

«Дитиною, років у дев'ять, зробив сам скрипку із фанери, на яку нап'яв сталеві дроти. На ній і опановував перші ази. Грав у церковному хорі, співав, декламував вірші...»

у концертному виконанні та літературно-музичних композицій. Серед них на Шевченківську тематику: «Кохання в житті Тараса Шевченка», «Гайдамаки», «Думи мої...», «Сон».

– Іване Дмитровичу, Ви мали й маєте нагоду працювати й спілкуватися з відомими й знаними людьми. Це для Вас як відпочинок...

– Спілкування з людьми – це позитивний обмін енергетикою. Тому я частенько буваю серед людей: на презентаціях, виставках... Тобто «публічна» людина. А за моє життя випала честь вітати з 60-річчям Олену Кульчицьку. Ходив на виставки Манастирського, який ще жив у Львові. Спілкувався з чудовим товариством в домі Ярослави Музики – легендарної художниці й особистості.

З української не лише Тараса Шевченка, Лесю Українку, Івана Франка люблю, а й Миколу Вороного, юного Тичину, Богдана-Ігоря Антонича...

Іван Дмитрович Гамкало читає поезії Богдана-Ігоря Антонича:

*Послухай: б'є весільний бубон,
І клени клоняться, мов пави.
В твоє волосся, моя любя,
Заплівся місяць кучерявий.*

...На робочому столі – творчий процес: треба дописати чергову статтю. Час від часу тишу порушують телефонні дзвінки. І де він тільки знаходить час і енергію, щоб чемно і вчасно відповісти, зробити, встигнути?.. Дай йому, Боже!

Людмила ЧЕЧЕЛЬ
Фото авторки

НОВИНИ

ТУТ КУПИ ЗОЛОТА ЛЕЖАТЬ

У Національному художньому музеї України відкрилася довгоочікувана виставка – презентація «скарбів», знайдених у резиденції Віктора Януковича, «Кодекс Межигір'я».

За словами музейників, експозицію презентовано за сприяння Правого сектору, Самооборони Майдану, Автомайдану та «Українського комітету Блакитного щита».

«Не запитуйте нас про золотий батон. Ми не знаємо, де він, але його дух продовжує бентежити публіку – як і дух того, в чиему домі його знайшли. Та окрім примарного золотого батона в Межигір'ї знайшлося чимало речей, цікавих саме з мистецької точки зору. Стародруки й коштовні книги, скульптури, ікони, живописні твори, посуд, предмети інтер'єру, колекційна зброя і сувеніри. Серед них виявились як справді унікальні твори, так і відвертий несмак і підробки. За рішенням групи експертів-музейників, а також організації «Блакитний щит» так звані «скарби Межигір'я» було передано на тимчасове збереження до НХМУ. Пізніше до них було долучено деякі предмети з будинку Віктора Пшонки», – із такими словами звертаються до відвідувачів виставки співробітники музею та її куратори, художник Олександр Ройтбурд та мистецтвознавець, заступник гендиректора «Мистецького Арсеналу» Аліса Ложкіна. Незважаючи на відсутність двокілограмового золотого батона, черга до музею зміється мало не з Європейської площі.

На прес-конференції, яка передувала відкриттю, О. Ройтбурд скаржився на те, як просто-таки неможливо було зі «звалища» блискучих, але здебільшого таких, що не мають художньої цінності, предметів, створити «концепт» виставки. Допоки не прийшла в голову ідея розкласти самовари – до самоварів, годинники – до годинників, ікони – до ікон, а портрети господаря маєтку, який утік, – до інших таких же портретів.

У підсумку, як пояснює Ройтбурд, вийшов «кодекс», що в епоху Межигір'я означало – «будівельна кладка». Різні «шари» предметів відображають різні аспекти світобачення їхнього колишнього власника. «Інвентаризація диктатури» (так у підсумку куратори назвали свій текст-обґрунтування) вилася, як шумерські «кодекси», в окремі «книги» – зали.

Але всі ці розкоші краще побачити власними очима, ніж читати про них. Тож завітайте на виставку – не пошкодуєте.

Алла ЧЕРДИНЦЕВА

«ІКОНИ СВЯТИХ ВОЇНІВ»

Аліна ОНОПА

Під такою назвою в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва проходить виставка іконописних робіт подружжя київських митців Олександра Клименка і Софії Атлантової, присвячена всім захисникам нашої Батьківщини.

За словами організаторів, тема оборони рідної землі, жертвна смерть за ближнього нині є дуже актуальною. Це не просто обов'язок, а й богоугодна справа. На їхню думку, прикладом для кожного християнина (який, захищаючи ближнього свого, має право брати в руки зброю) є святий воїн, який власним життям показав можливість досягнення святості.

«Ми хотіли простежити, яким є справжній воїн у християнській традиції, і через життя святих направити людей у правильний вектор любові до ближнього та Вітчизни, – розповідає пан Олександр. – Тут є і українські, і російські святи,

які виступають за правду, адже Бог не в силі, а в правді».

Пані Софія додала, що настав час, коли відроджуються такі поняття як вірність, честь, гідність воїнів і розуміння того, як правильно захищати свою землю.

«Тут воїнство не є носієм агресивного, анархічного, деструктивного духу, воно є захисником правди Божої. Воїни мають стояти на сторожі правди і боронити всіх від зла», – сказав іконописець Роман Селівачов.

Працюючи у традиціях візантійського, давньоруського і українського середньовічного мистецтва, художники використовують класичну іконописну техніку: дерев'яну дошку, левкас і темперу. Їхні ікони

прикрашають київські храми Преображення Господнього Великомучениці Варвари, святих апостолів Петра і Павла, Свято-Троїцьку церкву у смт Опішня Зінківського району Полтавської області, також знаходяться в колекції Музею, у мирян в Україні і за кордоном (Свята Земля, Чорногорія, Франція, Греція, Данія та ін.).

Душевний спокій вселяють у кожного відвідувача ікони, представлені на виставці, з яких споглядають на глядачів святи Борис і Гліб, архангел Михаїл, мученик Віктор, Ілля Муромець, Максим Антиохійський, Андрій Стратилат, Іоанн Воїн, Олав Норвезький, Янгол-Охоронець.

«Яке це чудове відчуття душею і серцем доторкнутися до

дивовижного творіння людських рук пана Олександра і пані Софії», – говорить поетеса, голова Всеукраїнської громадської організації «Поступ жінок-мироносиць», заслужений працівник культури України Зоя Ружин.

Неможливо не захоплюватися майстерністю виконання робіт подружжя художників: побудовою композицій, тонким відчуттям кольору і власним прочитанням образів ікон.

«Ця сонцесяйна виставка, що дихає світлом і виконана в лагідних золотистих і світло-коричневих тонах, занурює нас у первісний стиль української ікони», – зазначив доктор мистецтвознавства, богослов'я і філософії, академік Дмитро Степовик.

Завершити хотілося б словами заступника генерального директора з наукової роботи музею Людмили Білоус: «Хай ці світлі за колоритом і своєю сутністю ікони несуть тепло, радість і надію у душі кожного з нас. Нехай святи воїни оберігають і наділяють наших захисників силою, мужністю та вірністю!»

Фото авторки

Харків на гостинах у Києві

В Українському фонді культури відбулася весняна виставка харківського художника Віктора Тупіцина.

Віктор Тупіцин є представником харківської мистецької школи, він впевнено пройшов значний шлях професійної досконалості. Спочатку було Горьківське художнє училище, потім Харківський художньо-промисловий інститут, який славиться своїми самобутніми митцями. Чимало років пан Віктор присвятив реставраційній справі, яка потребує неабиякого терпіння, фахового вміння пристосуватись до стилю іншого автора. Художник певний час працював над відновленням давньоруського живопису в церквах Слобожанщини. Але ось уже близько 30 років навчає учнів Харківської дитячої художньої школи № 1 ім. І. Рєпіна. Є чим пишатися Тупіцину-викладачу, бо чимало його учнів стали на самостійну професійну стезю.

Художник бере участь у провідних виставках як на Харківщині, так і на всеукраїнському рівні. Бували його твори і за кордоном. Чим приваблює митець? Тут потрібно звернутися до самих картин, серед яких ми не віддамо особливої переваги якомусь

І. Черниш, М. Шелест, В. Тупіцин

окремому жанру. Як зазначив академік НАН України, доктор філологічних наук М. Жулинський, твори Тупіцина наповнені спокоєм, первозданною красою, яку так прагне кожен із нас знайти в ці буремні часи. Особливо це помітно в пейзажах, сповнених настрою, життєдайної енергетики. Саме такими є полотна, де сонце зігріває землю і освячує її неповторною красою – «На краю села», «На ставку», «Літо».

За словами побратима по творчості народного художника України С. Джуса, картини В. Тупіцина вражають багатогранністю творчого діапазону, динамічним настроєм. Наприклад, «Дорога до храму», «Дніпро широкий», або натюрморти з характерними рисами академічної

постановки «Куманець з яблуками», «Натюрморт з гарбузом» тощо.

Художник вільно володіє різними видами образотворчого мистецтва. Кожна тема,

за яку береться Тупіцин, перетворюється на справжній витвір мистецтва, – зазначив заслужений діяч мистецтв України М. Шелест.

Віктор Тупіцин розкрив нам свою душу, сповнену любов'ю до мистецтва. Як справжній майстер діалогу, він обирає теми, сповнені найсвятішого для кожної людини – матері, рідної хати, української землі. Глядач отримує естетичну насолоду від побаченої епічної краси нашої мальовничої України.

Валентина ЄФРЕМОВА,
мистецтвознавець,
заслужений працівник
культури України.
Фото авторки

«Дзвонять дзвони!»

Позитив від Іван Гога

Світлана СОКОЛОВА

У столиці в Національному музеї медицини України в рік 65-ліття маляра відкрито персональну виставку живопису Івана Малишенка «Моя земля – моя країна».

Закід проходить у рамках арт-проекту «Культура + Р2=Мистецтво». Експозицію розгорнуто до 21 травня, і рекомендуємо всім оглянути її. Хоча б тому, що, за свідченням промовців на відкритті, вона робить погляд на дійсність більш позитивним, як сказала заслужена артистка України співачка Любов Кузьменко: «Дивлюся на цю оптимістичну гаму, – і думаю: Господи, життя продовжується!» Рятівне відчуття в непевний, драматичний для України час.

Іван Малишенко навчався у знаних художників – М. Родіна, М. Гуляєва, В. Забашти, портретисти-мініюристики В. Трофименко. Багато його картин є в приватних колекціях України, Росії, Польщі, Італії, Швейцарії та Ізраїлю.

Маляр написав багато портретів видатних людей на слоновій кістці (акварельних мініатюр), що дало можливість під час перебудови малювати

Куратор проекту «Культура +» Р. Руно, І. Малишенко та гостя

на Майдані. На них впізнаємо О. Суворова, В. Жуковського, В. Висоцького... «Мініатюри – моя молодість, коли зір був нормальний, вивчив цю технологію. Але немає кому передати вміння, не хоче молодь займатися цим», – каже майстер. Бачимо й великі портрети – онука, дружини, автопортрет...

Але з найбільшою насолодою художник працював над пейзажами, тут понад 600 картин на різні тематики.

Заслужений художник України, лауреат Шевченківської премії Валерій Франчук відмітив: «У більшості пейзажів бачу першооснову життя.

Мені сподобалися і три стареньких ворони, які ще хочуть щось цікаве склювати. Ну, помітити таке й передати! Славно, славно...»

Вражена пейзажами і мистецтвознавець, живописець Софія Триколенко. Вона звертає увагу: характер їх живий, вони колористичні, не виникає подібності між станами природи. У різні пори року та доби – це різні пейзажі та колорити, що створюють відповідний настрій. Пані Софія знаходить цікавими й натюрморти, детально зупинившись на двох – «Осінь» та «Бузок». На першому, із дзвіночками та

ромашками, гармонійно створюють композицію принципово різні за формою, кольором і структурою квіти. І скомпоновано з вигадкою. Синя вазочка – під ромашками, золотиста, – під дзвіночками: колір, що відповідає одним рослинам, – під іншими. І колорит національний.

А от бузок написаний більше у декоративно-графічній манері, ніж у живописній. Площинні маси набрані, десь підкреслені по об'єму, але немає деталізації. Невеличкі форми виділяються і нагадують окремо взяті квіти, але загалом відбувається акцентування на колір. Тонко написані фіолетовий і малиновий (це не відкрита фарба прямо з тубика, а складна колористична гра). Натюрморт створює піднесений настрій. Зараз кульмінація цвітіння бузку, тому хочеться, подивившись на нього, побігти на двір, щоб насолодитися ароматом квітів.

Усі, хто працював із митцем, згадує, що завдяки енергії та темпераменту його називали Іваном Гогом. Характерні риси, звичайно, відобразилися в картинах.

Поспішіть і ви, шановний читачу, за позитивом і гарним настроєм на виставку!

Фото авторки

Шедеври ... із металообробки

Сергій ГОРИЦВІТ

Напередодні першотравневих свят у самісінькому центрі Одеси, поруч із пам'ятником Йосипу де Рібасу, приземлилася багатопудова вирячкувата сова.

Створив цю птаху, яка вважається символом мудрості, арт-скульптор Кирило Максименко із блоку циліндрів від мотоциклетного двигуна та всілякого металообробки. Перед совою він поклав ще й символ пізнання – розкрити книгу. Вона дзеркальна, щоб кожен міг бачити у ній бажане. Із великим захопленням зустріли таку оригінальну скульптуру дітлахи. Як розповів автор на презентації своєї нової роботи, невдовзі сова переміститься на вулицю Жуковського, де займе своє постійне місце біля одного з пабів.

Одесити знають К. Максименка за двометровим пам'ятником Стіву Джобсу, який було встановлено на вулиці Новосельського у 2012 р. Це єдиний на пострадянському просторі й другий у світі монумент на честь вигадливого американця, «який мав сміливість змінити світ». Скульптура у вигляді правої долоні людини з отвором у формі «фірмового яблука» Apple виконана зі зварених металевих деталей – авто-, мото- і велозапчастин. Особливо привабливим пам'ятник виглядає вночі під неоновим освітленням. А у прилеглий зоні діє безкоштовний Wi-Fi доступ в Інтернет. Ще одна скульптура

На Дерибасівській приземлилася сова

«Мікрометр» встановлена на території Академії технічного регулювання і якості.

Нині майстер шедеврів із металообробки працює над своїм найграндіознішим проектом під робочою назвою «Дует». Ідея полягає в дуєті віолончелі, що уособлює жінку, та контрабаса – чоловіка. Спираючись на вуличний ліхтар, вони гратимуть... самі на собі. Скульптура символізуватиме єдність чоловіка й жінки, і, звичайно, нагадуватиме про джаз (не дарма ж Одесу називають українською джазовою столицею). Ще у планах Кирила

– створення композиції «Солярис», а також скульптури дівчини з дельфіном «у повний зріст».

Радіотехнік за освітою, К. Максименко не вважає себе митцем. Створенням своїх скульптур він захопився чотири роки тому. Саме тоді він із трьох списаних «Запорожців» склав власне чудо українського автопрому і додатково отримав цілу гору автомобільного лому. Одного разу з допомогою зварювального апарату Кирило створив свою першу скульптуру з металевого непотребу – гусака у натуральну величину із розпростертими крилами із хромованого автомобільного бампера. Нині в колекції майстра вже більше двохсот арт-об'єктів – собаки, коті, їжаки, метелики, жаба, краб, жуки та герої казок. Митець бере участь у національних виставках, перфоменсах, дає майстер-класи.

Усе, що Кирило встановив і планує встановлювати в місті, він робить за свій рахунок. Сподівається, що своїм прикладом спонукає й інших прикрашати Одесу. Зараз планує виготовити рухому механічну скульптуру у вигляді діючого «живого фонтана» і мріє про створення цілого саду скульптур. Про себе майстер каже: «Я ціную минуле, живу теперішнім і думаю про майбутнє. Життя навчило мене дарувати друге дихання старим речам, створювати щось нове і незвичайне, як данину минулому й фантазії про те, що на нас чекає».

НОВИНИ

«РОЗУМІННЯ СВОБОДИ» ПО-ОДЕСЬКИ

9 травня в Одеському художньому музеї відкривається виставка «Розуміння свободи». 22 молодих художників з Одеси покажуть, що для кожного з них означає відчуття свободи. В експозиції представлені фото, живопис, скульптури та інсталяції.

Мета проекту – отримати яскраву різноманітну картинку поняття «свободи», зібрати її по шматочках із суб'єктивного, індивідуального бачення «свободи» для кожного з учасників. У сучасному суспільстві поняття «свобода» може трактуватися і видозмінюватися залежно від контексту – політики, етики, культури, соціального та сексуального життя, релігії.

Говорячи про «свободу», кожна людина думає про одне й те ж, але при цьому асоціює її з різними речами. Наприклад, для когось скосування кайданками є актом позбавлення волі і вторгненням в особистий простір, а для іншого та ж дія може принести сплеск сексуальних почуттів. Те, що для одного є каторгою, для другого – вихід та реалізація своєї суб'єктивної волі.

Волю можна розглядати як те, що дозволяє людині управляти своїми бажаннями, втілювати їх у дійсність. Поняття волі у такому ключі близьке до поняття свободи в екзистенціальній філософії у тому сенсі, що людина, яка «застосовує» волю, повинна піднятися НАД сьогочасною ситуацією та або звернутися до своїх цінностей, або до яви та логіки, щоб змодельовати наслідки майбутньої дії.

Актуальність проекту полягає в розширенні візуального уявлення про такі важливі психологічні і соціально-політичні категорії як «Свобода» і «Воля», які у нелегкий для всього людства час є фундаментальними імпульсами до самовираження, дії та прогресу.

Список учасників: Аліна Гордієнко, Андрій Бабчинський, Анна Апаніч, Артем Максимов, Богдан Перевертун, Євгеній Величів, Ірина Ульяницька, Майя Колесник, Наталія Учаніна, Микола Лукін, Микола Спіцин, Оксана Канівець, Олег Дімов, Олеся Лукіна, Ольга Легкодухова, Ольга Ланнік, Роман Громов, Сергій Кононов, Франсуаза Оз, Дмитро Ерліх, Іван Орешников, Юлія Дерев'янка, Temporary Group.

Куратор проекту – Роман Громов.

Алла ЧЕРДИНЦЕВА

Управление культуры и туризма, национальностей и религий
Одесской облгосадминистрации

Понимание Свободы

Виставка одесских молодых художников современного искусства

Куратор проекта - Роман Громов

9 мая – 6 июня
Открытие 9 мая в 16.00

Одесский художественный музей

г. Одесса, ул. Софиевская 5а

www.ofam.od.ua

НОВИНИ

МИТЦІ В УВ'ЯЗНЕННІ

І досі в Слов'янську сепаратистами утримуються десятки мирних жителів, серед них – і відомі у світі українські митці.

Павло Юров

Денис Грищук

Нині повсюдно розповсюджується звернення міжнародної спільноти про звільнення Павла Юрова та Дениса Грищука, які зникли ще 25 квітня. На сьогодні заклик підписали 439 діячів культури з Австралії, Австрії, Аргентини, Білорусії, Бельгії, Болгарії, Великобританії, Вірменії, Грузії, Данії, Іспанії, Італії, Канади, Латвії, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Росії, Румунії, Сербії, США, Туреччини, Угорщини, Узбекистану, України, Франції, Хорватії, Чехії, Швейцарії та Швеції.

Текст звернення про звільнення українських митців Павла Юрова та Дениса Грищука:

«Ми, що нижче підписалися, звертаємося з проханням звільнити Павла Юрова та Дениса Грищука, які, починаючи з п'ятниці, утримуються сепаратистами у Слов'янську.

Павло Юров (1980 року народження) – театральний режисер, лауреат премії «Київська Пектораль»–2011 за виставу «Депо "Північне"», поставлену за п'єсою В. Сигарева «Фантомні болі». Засновник проекту сценічних читань сучасної світової драматургії «ДрамПортал», учасник програми резиденції міжнародного фестивалю «Драма.UA», партнер міжнародної Східноєвропейської платформи перформативного мистецтва (ЕЕРАР). Денис Грищук (1985 року народження) – волонтер, лікар за освітою. Працював у Донецькому обласному художньому музеї, волонтер Платформи культурних ініціатив «Ізоляція» (м. Донецьк). Координатор волонтерів першої української бієнале сучасного мистецтва «ARSENAL 2012».

Павло Юров і Денис Грищук приїхали до Слов'янська в п'ятницю, 25 квітня. Цього дня вони мали повернутися до Києва. Але по обіді перестали відповідати на дзвінки. У понеділок, 28 квітня, родичі хлопців дізналися, що Павло і Денис були затримані сепаратистами у Слов'янську. З обома митцями неможливо встановити контакт, з'ясувати, коли вони можуть вийти на свободу і що саме стало причиною їхнього затримання.

Ми звертаємося з проханням звільнити Павла Юрова та Дениса Грищука.

Ми сподіваємося, що це міжнародне звернення представників мистецтва і культури дасть позитивний ефект і Павло Юров разом із Денисом Грищуком цілі й неушкоджені зможуть повернутися додому і продовжити свою мистецьку діяльність».

Колектив журналу «Український театр» зі свого боку також долучається до звернення міжнародної мистецької спільноти.

Надія СОКОЛЕНКО
Фото з мережі Facebook

До двох знаменних дат

Надія СОКОЛЕНКО

На фронтоні Будинку офіцерів України, колишньої будівлі Народного дому, що по вулиці Театральній 22, у Львові 5 травня урочисто відкрито пам'ятну дошку з нагоди 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка та 150-річчя заснування Першого українського професійного театру в Галичині Товариства «Руська бесіда».

Саме в цьому театрі 5 травня 1864 року вперше на українській сцені було поставлено драму «Назар Стодоля» Тараса Шевченка. Честь відкривати дошку було надано акторам Львівського національного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької Анастасії Делайчук та Олесеві Федорченку, виконавцям ролей Галі та Назара Стодоли у поставленому Федором Стригуном до 200-ліття Тараса Шевченка «Назарі Стодолі».

Участь у відкритті взяв перший заступник голови Львівської облдержадміністрації Йосиф Ситник. Зокрема, від імені очільниці Львівщини Ірини Сех він подякував театральному товариству, всім майстрам, художникам та каменярам, хто долучився до створення пам'ятної дошки.

Мистецька група «Яра» на відкритті пам'ятної дошки

«Ця ювілейна подія театрального і мистецького життя міста Львова є надзвичайно актуальною на сьогодні. Славні українські театри, письменники, митці у час, коли Україна "палала", так, як вона "палає" і тепер, приходили й рятували її в цьому вогні. Саме вони на своїх плечах через важку працю, слово та подвиг давали нові відкриття, новий шлях до подальшого розквіту нашої держави», – зазначив перший заступник керівника області.

«У цих стінах плекались українські надії і закладалась платформа майбутнього європейського поступу, національної культури. Саме тут виростало не одне покоління творчих і обдарованих послідовників, які несли у світ усе українське з любов'ю та щирістю», – сказав у вітальному слові Йосиф Ситник.

Зазначимо, що автором пам'ятної дошки є народний

художник України Василь Ярич. Задум було здійснено з ініціативи керівника кафедри театрознавства і акторської майстерності факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка народного артиста України Богдана Козака та реалізовано департаментом з питань культури, національностей та релігій Львівської обласної державної адміністрації у рамках проекту «Мистецький арсенал добрих справ». Проект також удалось реалізувати завдяки проведеному благодійному заходу «Йорданська Яблуна-ва ялинка-2014».

Честь відкривати урочистості надана хору кафедри музики Львівського національного університету імені Івана Франка, у його виконанні прозвучав Державний гімн України. До співу долучилися і всі присутні на відкритті діячі мистецтва і культури

Львова. Також на заході виступили учасники Мистецької групи «Яра» з Нью-Йоркського експериментального театру «La MaMa» Юліян Китасти, Шона та Барак Такери, Джереми Тарді, Марія Плешкевич і Микола Шкарабан. Керівник колективу американська режисерка українського походження Вірляна Ткач у своїй промові підкреслила надзвичайну важливість вшанування таких дат, адже театр Товариства «Руська бесіда» був одним із тих джерел, з якого почався професійний театр в Україні. У цьому театрі свого часу виступали Микола Садовський, Лесь Курбас, Гнат Юра. Напередодні відкриття пам'ятної дошки Мистецька група «Яра» саме завершила свої триденні гастролі у Львові з виставою «Темна ніч, ясні зорі», присвяченою 200-літтю Тараса Шевченка. У ній йдеться про знайомство і товаришування двох надзвичайних митців – Тараса Шевченка та Айри Олдріджа. Згідно зі спогадами свідків їхнього знайомства, вони, не знаючи мови один одного, через свої рідні пісні знаходили особливе порозуміння. Результатом такої дружби став портрет Айри Олдріджа руки Тараса Шевченка, на якому збереглися підписи і моделі, і виконавця. Кияни зможуть побачити цю виставу у Центрі імені Леся Курбаса 9–11 травня цього року.

Фото Володимира КЛЮЗКА

Софія ТРИКОЛЕНКО

Театр абсурду набув надзвичайного поширення в Україні у 90-ті роки ХХ століття, однак поступово ажіотаж навколо нього став спадати. Нині в театрах Києва здійснюються тільки поодинокі постановки за творами фундаторів цього жанру.

Серед театрів особливо виділяється Київський театр «Золоті ворота», одна з найбільш вдалих його постановок – трагіфарс «Прощавай, король!» Е. Йонеско в постановці Валерія Пацунова. Він також розробив сценографію та костюми. Сюжет простий та банальний: Король дізнається, що скоро помре. Його ставлення до смерті змінюється протягом всієї вистави: страх межує з недовірою, насмішки мають приховати хвилювання. Суть п'єси – показати незворотність долі, абсурдність людської жадоби насичення, задоволення, влади. Адже смерть нівелює всі здобутки, забираючи лише тіло й душу...

Хай помре Король!

Репетиція вистави «Прощавай, король!» за участі В. Кошевенко та В. Пацунова

Сценографія до вистави стримана: велике біле подерте полотно підвішене під стелею: чи то вітрило «Корабля дурнів», чи то прапор збанкрутілої держави. Чорний сценічний простір оживляють різнокольорові промені. Яскравим акцентом є надумне гумове помаранчеве крісло. Активна взаємодія акторів та глядачів протягом вистави то наростає, то спадає, залежно від поворотів сюжету. Але загалом вистава побудована саме на комунікації між акторами й глядачами: тематика п'єси максимально

відображає проблематику реального життя.

Провідний персонаж вистави – Доля-Злодійка Марго (Микола Бондар), яка оголошує про скору смерть Короля. Її костюм – неймовірна конструкція, абсурдна й шокуюча, одразу акцентує увагу на її постаті. Імпровізовані танкетки з металевих відер голосно стукають об підлогу, її кроки нагадують удари годинника. На очах – іграшкові окуляри з пружинками, на кінцях яких теліпаються пластмасові очі. Вона здається карикатурною, пародійною і, водночас, жахаючою...

Нарешті виходить сам король (Віктор Кошевенко): в золотистій мантії, кумедному капелюшку й кросівках... Типовий старий можновладець, що впритул не бачить можливості власної смерті, а якщо і бачить, то не визнає. В наступних сценах посилюється комунікативна взаємодія з глядачами: наприклад, Король випрошує у глядачів їжу, а в момент відчаю благає заступитися за нього перед Долею-Злодійкою. Текст монологів Короля демонструє його викривлене, спотворене всездозволеністю сприйняття оточуючого світу: заклики до масового самогубства після смерті володаря змінюються бажанням увіковічити свою особу в історії й пам'яті людства...

Фінал вистави демонструє його самотню смерть: поступово всі персонажі зникають за кулісами. Повтори слів звучать, як відлуння. І лишається незрозумілим, чи всі дійсно покинули Короля помирати на самоті, чи це зникають його фізичні відчуття: зір, слух, нюх...

Фото з архіву театру

Олег Бійма: «Є фільми, через які я пишаюсь собою»

Навесні відзначив 65-річчя заслужений діяч мистецтв України, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка кінорежисер Олег Бійма. Людина, безпосередньо причетна до народження каналу «Культура»...

Днями по ТБ показали його фільм «Пастка». Вражені, ми попросили пана Олега, який, за власним висловлюванням, завжди був «живчиком», бо знімав щонайменше по два серіали паралельно, «зупинитися, озирнутися».

– Пане Олеже, Ви народилися в сім'ї Героя Радянського Союзу Івана Бійми. Які спогади залишило по собі дитинство? Чи вплинула родина на вибір життєвого шляху?

– Батько не сприяв, але й не завадив мені, а міг би, бо був людиною воєнною, із героїським характером. Відіграли певну роль у моєму становленні переїзди, різні враження, які давали окремі імпульси для фантазії, дитячих роздумів. При постійній зміні шкіл, середовищ, чим мені займатись було? Слухати радіо, по якому передавали спектаклі, концерти та оперні вистави. Та й книжки, бо батьки на роботі, один вдома, і – самотність, бо дитиною я перебував достатньо сам у собі – у своїх фантазіях. Напевно, сильним імпульсом було й те, що Бог дав абсолютний музичний слух. У мене не було класичної музичної освіти, але я міг імпровізувати на фортепіано, співав та мав хороший дитячий голос (казали – другий Робертіно Лоретті).

– Ви закінчили Київський театральний інститут і з 1972 року працюєте на кіностудії «Укртелефільм». Чи вплинули дитячі вра-

О. Бійма – володар головного призу телефестивалю «Золота ера». Київ. 1997

такі стрічки робилися «під прицілом» ЦК Компартії України. І вирішили мене кинути в це пекло із розрахунком: якщо вчасно й добре зроблю, скажуть: от молодий режисер прийшов, зразу йому дали фільм – і він виконав завдання. А якби провалив, сказали б: ну, ми молодому дали – він не впорався, тобто, в будь-якому випадку дирекція студії виходила чистою із води.

Мені вдалося виконати завдання. За рахунок чого? Вирішив побудувати стрічку на красивій класичній музиці, використавши монтаж. Зерно сипалось, ГЕС виробляла електроенергію, шахтарі видавали на гора вугілля, сталь лилася потоками, піонери бігли щасливі до свого майбуття, і все це – під музику. Побачивши таке, цековські пережили шок – не уявляли, що можна стандартний фільм зробити в такому плані. Двадцять п'ять хвилин пролетіли як секунда – настрої були чудові. Зазвичай подібні фільми були заскорозлими – хроніка радян-

ські фільми. Я не відчуваю себе режисером такого кіно, для мене це був привід не стати на той шлях, бо завжди бачив себе режисером кіно художнього. Так, уже в театральному інституті за п'ять років зняв чотири чи п'ять фільмів (у той час, коли нормою для студента були один-два). До речі, дипломна робота була за мотивами поеми А. Малишка «Прометей», яку знімав на студії ім. О. Довженка.

Після диплому прийшов на «Укртелефільм», і буквально з перших днів у мене з'явилася самостійна робота як кінорежисера, що дало можливість, не згаявши ані секунди, хоча й набиваючи шишки та збиваючи колінки, починати робити щось своє. І це була вже своя дорога.

– Вочевидь, обрана правильно, оскільки досягнення оцінені Шевченківською премією. А якими фільмами Ви самі задоволені?

– Премія була за два серіали «Пастка» і «Злочин з багатьма невідомими». Оскільки вони зроблені одночасно, вирішили відмітити обидва в один, 1996 рік. Працював над стрічками в стані творчої ейфорії, не пам'ятаю, щоб у моєму творчому житті було дещо схоже, можливо, починався якийсь прорив. Якщо брати художні фільми, то задоволений саме «Злочин з багатьма невідомими», який просто на одному диханні зробив, від початку до кінця вже бачачи його. Потім – практично всім «Островом любові» (головний приз фестивалю телефільмів «Золота ера» (1997 рік) – Авт.).

– За цим серіалом Вас навіть впізнають, як за візитівкою, але по-різному оцінюють...

– Але ж не може бути однаково! Бо це, по-перше, десять різних історій, авторів, десять різних Бійм, тому вважаю – це був грандіозний задум. Я закінчив серіали «Пастка» і «Злочин з багатьма невідомими» і думаю: треба робити щось зовсім інше.

Лежала в мене книжечка з новелами любовно-еротичними, вибрав із них кілька, потім Винниченка взяв окремо, Марка Вовчка окремо, Євгена Гуцала окремо і зробив отаку палітру «від і до» любові в часі й просторі в Україні, тобто, як змінювалась від романтичних, лицарських часів вона та ставлення до жінки. Коли показував кілька серій у Польщі та Франції, казали, що в них таких красивих любовно-еротичних фільмів немає. Класна естетика, це дуже ніжно й світло.

– У Вас чимало фільмів за мотивами творів українських літературних класиків. Чим поясните такий вибір?

– Так, це, зокрема, «Гріх» і «Чорна пантера та білий ведмідь» за В. Винниченком, два серіали за творами І. Франка «Перехресні стежки» та «Основи суспільності» – «Пастка» та «Злочин з багатьма невідомими». Щодо вибору – йшло від супротиву: мої знамі колеги на студії ім. О. Довженка вважали, що українську класику «нельзя снимать, это черт знает что», – вони знімали Чехова, а я вирішив показати, що це справді

Л. Зоценко, Т. Петриненко, О. Бійма та В. Гронський в день вручення Шевченківських премій

супер, високе мистецтво. Була і злість по відношенню до колеги, які казали: «Если хочешь испортить свой фильм, возьми украинских актеров». Я цього не просто не боявся, для мене це було принципово. Не скажу, що 100-відсотково виключно залучав українських акторів, коли був потрібен певний типаж або характер. Наприклад, чудова московська актриса МХАТу Наталія Єгорова знімалася у стрічці «Гріх» із Богданом Ступкою, і вийшов прекрасний дует. Костянтин Степанков у мене знімався, Олексій Богданович. Не буду приписувати, що останнього я відкрив для українського екрану, але як актора талановитого, цікавого й красивого зовні його показав. Коли вжив із ним стрічки до Москви, там подивувалися: «Звідки такий хлопець?», і стали запрошувати його зніматися.

– На щастя, Ваші фільми показують і нині... Так, на травневі свята на одному

із центральних каналів випадково потрапила на «Пастку».

– Ну, хтось час від часу з переляку це робить, бо зрозуміли, що бандитизм, сльозливі мелодрами набридли людям, їм треба хороший свій, український продукт. Краще поплакати над долею Наталки Полтавки, ніж над нещастям дівушки, яка, приїхавши до Москви, стала повією.

– Ви й нині працюєте на «Укртелефільмі», у керівництві. Який сьогоднішній день студії?

– Останні вісім років ані копійки державних коштів, жодного державного замовлення, нас ніби немає. Єдине, що Бог дав – павільйони, в яких можемо приймати замовлення. Якісь телекомпанії знімають у них, студія їх обслуговує. Копійки з того маємо, і все одно робимо маленький фільм – по 8-10 документальних стрічок на рік. Я працюю, скажу чесно, як режисер, у нас немає оператора, – свої умільці знімають. В основному це картини, до якихось певних дат чи ювілеїв, от, наприклад, до 100-річчя А. Малишка у двох частинах, думаю, симпатична робота вийшла до такого ж ювілею

На зйомках т/с «Пастка» з Б. Ступкою. 1992

ження на становлення творчої особистості?

– Вплинули, причому розпочалося все з такої історії: режисер, який мав знімати помпезний щорічний фільм («Україна. Кроки п'ятирічки. Рік 1972»), з певних причин не зміг це зробити. Кінець року – треба було виходити на екран із картиною,

ська чи ще щось, а тут усе так легко, красиво, лишалося приємне враження. Представники ЦК сказали: «Оцей пацан буде й далі знімати, у нього класно вийшло». Але я зрозумів, що можна зробити кар'єру і втратити себе, бо в мене були інші уявлення про мистецтво, тому сказав, що мені ближче робити музичні

Г. Майбороди. Ну, і канал «Культура» – єдиний канал, який, і я їм вдячний, не вимагає платити за те, що показує наші фільми. Це ж документальні музичні фільми, в яких є і пластика, і подача матеріалу.

– У нелегкі для України часи важко говорити про підтримку ким би то не було кіноіндустрії, культури...

– Так, але ж не забуваймо: це ідеологія, комерція, спочатку треба вкласти в це, а потім воно віддасть і тим, і тим, і тим... У тому ж Радянському Союзі кіноімперія приносила колосальні кошти.

– Сподіваймося на щасливе майбутнє. Бажаємо Вам успіхів у діяльності на благо кінематографа, яка, впевнені, наблизить до нас обнадійливу перспективу.

Спілкувалася
Світлана СОКОЛОВА.
Фото надані Олегом Біймою

НОВИНИ

У КНИГАРНІ «Є»
ПРЕЗЕНТУВАЛИ ЗБІРКУ
ІРИНИ СТАРОВОЙТ

Коли правда, що всі ми – хоча б книжки, тоді книга Ірини Старовойт «Гронінгенський рукопис» написалася

з оберненої перспективи мандрів. Тут європейські вірші про українську пам'ять і забуття й детективні родинні історії. Про батьківщину як особисту причину. Про глибинні зусилля майбутнього. Про генетичний страх, але й осмислену перемогу над ним. Вірші без чернеток, без гальм, без кордонів.

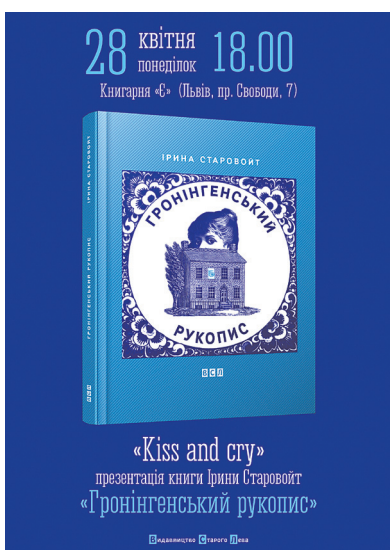
«Гронінгенський рукопис» – друга збірка Ірини Старовойт, що з'явилася на світ аж після 17 років поетичного мовчання. Її видало «Видавництво Старого Лева». Візуальний ряд до цієї книги створив творчий дует Романи Романшин і Андрія Лесіва («Аграфка»), оформивши її в неймовірно чудовій естетиці синього кольору, що переносить нас у світ голландських кахлів, у світ Гронінгему, в якому є й чимало України, адже в оформленні «Аграфка» використала родинні фотографії Ірини.

Про вірші як історії, про вірші-передбачення, про війни пам'ятей, про поезію і творчість, про любов і пошук себе й того, що в тобі – під час презентації книги.

Довідково

Ірина Старовойт народилася 6 липня 1975 р. у Львові. Авторка і ведуча книжкового ревію «ТоМи» на обласному телебаченні (1996–1999). Лауреатка першої премії видавництва «Смолоскип» (1999). Наложала до літературної групи «Нечувани». Практикуючий філолог, викладачка історії європейських літератур XIX–XX ст., доцент кафедри теорії літератури Львівського університету ім. Івана Франка. Учасниця II Європейського форуму культур (Люксембург, 2005), Конференції жінок-письменниць Центральної та Східної Європи (Комаром (Угорщина) / Комарно (Словаччина), 2008) та V Форуму перекладачів (Вірменія, 2011). Член Асоціації українських письменників. Донька своєї мами і мама своєї доньки.

Інф. «КіЖ»

В єдності зі своїм народом

Дмитро ЯНКО,
учасник війни

Ти земле наша, рідная, святая!
Ти Батьківщино любя, золотая!
Це знову напад, з ворогом двобій...
Ми чуєм, нене! Ми йдемо на бій!

Павло Тичина. 1941 р.

22 червня 1941 року, в неділю, на велике церковне свято Всіх святих, відбувся віроломний напад на нашу країну німецько-фашистських військ. Розпочалася кривава битва з іноземними загарбниками. Війна стала всенародною, священною.

Уже в перший день війни предстоятель Російської православної церкви митрополит Сергій звернувся з посланням до пастви із закликом стати на захист Вітчизни. Наголосив, що ця боротьба є священною. Православна церква завжди розділяла долю свого народу – не залишить вона народу свого і тепер. «Положим же душой своя вместе с нашей паствой» – завершив своє звернення священнослужитель. Зауважимо, що Сталін виступив по радіо зі зверненням до народу, бійців армії і флоту лише 3 липня, коли вже на території країни два тижні полихала війна, фашисти захопили чимало наших міст і сіл.

Активну діяльність вів митрополит Київський і Галицький екзарх України Миколай (Ярушевич). Набували широкого розповсюдження і мали великий вплив на прихожан його проповіді, а також виступи по радіо. Багато зробив він і як член Всеслов'янського комітету, зокрема, звернувся з посланням «До братів – слов'ян», в якому зазначалося: «...Попереду вирішальні бої. Нехай не буде жодного серед нас, хто б не сприяв усіма своїми силами і можливостями переможному розгрому загального ворога!»

Про роль церкви у Великій Вітчизняній війні ґрунтовно, з посиланням на понад 600 історичних джерел і документів, розповіла ігуменя Серафима у книзі «Молитва за Перемогу». В ній ідеться про раніше замовчувану і недостатньо вивчену тему патріотичної участі Православної церкви у Великій Вітчизняній війні, її боротьбу проти фашизму.

Відомо, що в СРСР (у тому числі й в УРСР) частиною офіційної ідеології був науковий атеїзм (безбожний), спрямований на боротьбу з релігією. Це здійснювалося режимом у жорстоких, насильницьких

Митрополит Київський і Галицький екзарх України Миколай (Ярушевич)

формах: руйнації храмів, переслідування священнослужителів та віруючих.

Війна – як велика загальнонародна трагедія, неймовірна жертвовність у боротьбі з ворогом, внесла зміни у ставлення багатьох людей до віри та Божої допомоги, як ніколи вони потяглися до церкви. В тих храмах, що збереглися, уцілили від руйнації, місць не вистачало, почали відкривати церкви у пристосованих приміщеннях.

У храмах відбувалося духовне лікування сердець, розбитих гіркою непоправних втрат своїх рідних і близьких, люди знаходили тут розраду, поради й допомогу в життєвих ситуаціях. А війна принесла дуже багато горя. У 250-томному виданні «Книга Пам'яті України» поіменно названо 10,5 мільйона загиблих наших співвітчизників: 6 млн воїнів і 4,5 млн цивільних громадян, а ще жінвалиди і вивезені до Німеччини молоді люди. Було спалено або зруйновано численні домівки, 10 млн сімей залишилися без притулку.

У роки війни церква розгорнула широку благодійницьку діяльність. У храмах проводився збір пожертв на потреби фронту. На зібрані кошти було створено колону танків, ескадрилью літаків. На окупованій території церковнослужителі та прихожани надавали допомогу партизанам і підпільникам, лікували поранених, доглядали за інвалідами та дітьми-сиротами.

Багато служителів церкви і монахів пішли на фронт та в партизанські з'єднання. Чимало їх загинуло, захищаючи

рідну землю. У своєму посланні Патріарх Сергій відзначив, що вони вмирили не думаючи про славу, а лише про те, що Батьківщині потрібна їхня жертва.

Різно змінилося ставлення радянського уряду до церкви. 4 вересня 1943 р. у Кремлі відбулась зустріч у кабінеті Сталіна, в якій взяли участь митрополит Сергій і два його найближчі сподвижники – митрополит Алексій (Симанський) і митрополит, екзарх України Миколай (Ярушевич). Зокрема, йшлося й про те, що не вистачає кадрів церковнослужителів. На запитання Сталіна в чому причина цієї проблеми, митрополит Сергій відповів, що різні причини. Ми, наприклад, готуємо семінариста, а він стає Маршалом Радянського Союзу (мався на увазі Олександр Василевський, який був сином протоієрея і випускником Костромської духовної семінарії). Сталін засміявся, і це створило до-

наши народи свободними і наши страны мирно процветающими...» Але, на жаль, єдності у ставленні до окупантів у християнському світі не було. Окремі прислужувалися окупаційному режиму. Така вже наша історія.

Серед тих, хто вірою і правдою служив своєму народові на фронті і в партизанських з'єднаннях, у госпіталях і храмах, у книзі, зокрема, названі: танкіст І. Воронов (архімандрит Аліпій), бійці М. Бойко (священик) і А. Новиков (протоієрей), гвардії рядовий М. Юткін (священик), партизан Ф. Пузанов (священик), старшина В. Копилов (митрополит Алексій), монахиня Іонна і Паїсія – працювали в госпіталі Києво-Покровського монастиря в 1943–1946 роках.

Поміж нагороджених бойовими орденами та медалями священнослужителів Б. Крамаренко (двома орденами Слави), протоієреї Д. Хмель, П. Дяченко, М. Грацинський, М. Архангельський, С. Румянцева, В. Копичко, диакон А. Пантелеймонов, ігуменні Флавія (Тищенко) і Анатолія (Букач), монахиня Антонія (Жартовська) та інші.

Розділ книги «Молитва воїна» розпочинається щирими словами гвардії сержанта мінометної роти, кавалера бойових орденів і медалей, письменника Олеса Гончара. «Я релігійний. Я вірю в Бога... Боже! Яке ти щастя дав людині, і як вона не вміє використовувати його! Пробач, Господи, мені... Не можу писати – я плачу, я плачу за вас, люди, прекрасні й безглузді творіння нашої Божої землі!» Ці печальні, щирі роздуми спричинені, зокрема, кривавою війною, вогненними дорогами якої він пройшов від початку й до кінця, а тривала вона 1418 днів і ночей, коли за одну добу гинуло 19 тисяч людей.

Тому такою довгожданою й дорогою є здобута Перемога – 9 травня 1945 року.

В пам'яті – назавжди!

З тієї переможної весни минуло вже 69 років. Але й досі День 9 травня відзначається в Україні як найбільше свято. І хоч із кожним роком відходять у вічність все більше фронтовиків, пам'ять про тих, хто здобув Перемогу над фашистською Німеччиною, живе і вічно житиме в наших серцях. Адже немає в Україні родини, яка б не понесла втрат у тій жорстокій війні. У когось не повернувся з фронту дід, у когось батько, а в когось син чи брат... Ми не повинні забувати про це. Особливо сьогодні, коли «братня» Росія розв'язала проти незалежної України неоголошену загарбницьку війну, в якій, за задумом її керівників, нащадки славних фронтовиків змушені будуть стріляти один в одного. Більшого кошунства не знала історія людської цивілізації. Та незважаючи ні на що, сьогодні ми вшановуємо мертвих і живих ветеранів Великої Вітчизняної, подвиги яких оспівані українськими поетами різних поколінь.

ПАМ'ЯТЬ

З людських шеренг,
з їх доброти,
Із вдячності за себе і за всіх,
Гвоздики дівчинка
Поклала до граніту.
Солдат хотів її руки простягти –
Хотів... але не зміг.

Що сниться вам,
сини-солдати?

Не застудили б вас
ні грози, ні вітри...

З яких доріг
вас дома виглядати,
Невже забули,
що сивіють матері?!

Над полями бранними,
Над батьками славними –

Схилено голови,
Схилено голови.

Над їх безсмертям
і над ранами,
Від всіх живих
і чесних перед Правдою –

Схилено голови.
Схилено голови!

Пройшли роки.
Минуть століття.

Позаростали
окопи й траншеї.

Та не заростуть,
не зітруться

До братських могил
алеї.

Та повік
Над матерями загиблими,
Над рідними і нерідними,
Над знаними і незнаними –

Будуть весни цвісти,
Буде Пам'ять плисти,
І в глибокій скорботі
До них ітима народ.

...А Пам'ять людська,
А Шана людська –
Найвище

усіх нагород!

Андрій ДЕМИДЕНКО

ТАНКІСТ

Сніги! Не сніги, а ріллі,
Наорані смертю за мить.

І хлопець – одне вугілля –
Біля танка свого лежить.

Руку підняв до неба.
Крик замінив на вустах.

Бо жити б йому ще треба
В незайманих десь містах,
Ще б чути довкола себе
Той гомін прекрасних міст.

Бунтуючи, зняв до неба
Чорний кулак танкіст.

І руки його обгорілі

Не хочуть такого кінця!
І зуби аж сяють білі

На спаленій масці лиця!
Бо то ж недомріяна мрія,

То ж вірність його комусь –
Напис на танку біліє:

«Жди – я вернусь!»

Олесь ГОНЧАР
1945 р. Секешфехервар

НІХТО НЕ ЗАБУТИЙ

Ніхто не забутий.

На полі ніхто не згорів:
Солдатські портрети
На вишитих крилах пливуть...

І доки є пам'ять в людей,
І живуть матері,
Допоти й сини, що спіткнулись об кулі,
Живі!

Борис ОЛІЙНИК

ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ

Ярами бурими, гнідими
Тумани впали й поповзли,
Німотні тіні заходили
Сліпого попелу й золи.

Який поріг? – Нема порога.
Де родовід? – Не доведу.

Цілує тихо Перемога
Губами білими вдову.

А горе горя ще народить,
В порожній вигляне рукав.

Стоїть народ мій і народи
Із похоронкою в руках.

Лежать руйновища. Затихли.
Зозулі лет – ні в сих, ні в тих.

Земля – могила для загиблих,
Земля – землянка для живих.

І лиш сльоза, з пожеж іржава,
Таку ж іржаву доганя...

До смерті стомлена держава
У плуг корівку запряга.

Народ піврукий і півногий
Пита – кого? Чого? – пита...

Вдова цілує Перемогу
У перепалені уста.

І тут коли, коли похмурі
На нас дивилися віки –

В дитомі, в гільзі, у латурі
Народ нам зав'язав пупки.

Малі-маленькі, більші-менші,
Дезинфіковані вапном,

Так стали ми, народоперші,
Його незаскленім вікном.

Тотальної погуби-згуби
Ребристе в лишаях дитя –

І цілували наші губи
Вдова-Любов, Вдова-Життя.

Микола ВІНГРАНОВСЬКИЙ

НЕДОЖАТА НИВА

В серпні не брали ми в руки серпи,
Бо руки тримали зброю,
Бо наші достигли пшеничні степи

Були тоді полем бою.

Нива – по колосу ходять зайці!
Місяць над степом стоїть в караулі.

З боку одного – наші бійці,
З другого ворог – на відстані кулі.

Нібито тихо. Тривожний ландшафт.
Білі хати почорніли від туги.

І не змогла гречкосійна душа
Стерпіть над хлібом наруги.

Вийшов солдат –
Степові сват –
В ніч із траншеї-яруги.

Поповзом ниву розтерзану жав,
Праці віддавши душу і тіло,
Місяця серп йому помагав,
Поки на сході задніло.

Бачить пришелець, щось тут не те,
І не збагнути йому, що за диво:
Звечора поле було золоте,

Нині ж простерлася вижата нива.
Бачить снопи, як бійці, на стерні,
Все те пече його, злостить і муля.

Він ще не знає, що в цій стороні
Кожна зернинка – фашистові куля.

Бою розкручувалась круговерть,
Мов розтривожений улії.

Поле ходила солдатова смерть,
Так недалеко, на відстані кулі.

Стало на світі більше вдовиць.
Хлібові трудно служивши і чесно,
Воїн лежав між снопів горілиць,
Стягнутий ременем, як перевеслом.

І пропливли над солдатом віки.
Діти... колгоспи його й комнезами.

Ті, що стояли покіль, колоски
Чорними впали на нього сльозами.

...Хвилі пшеничні біжать вдалину
На тому ж таки на вічній лану.

Внучка мені, як маленька царівна:
– Що це ти, діду, усе про війну,
А про казкове коли, про чарівне?

І, примруживши очко,
Намагається глянуть на сонце

Крізь бублика рум'яного.
– Постривай, дочко.

Спершу могилку солдатську
доглянемо.

Володимир БРОВЧЕНКО

ПРОВДИ

Хрести дубові туляться в берізках.
Квітує поле в пахощах медове.

Прослави скатерті при обелісках,
Своїх солдатів поминають вдови.

Вже одзвонили дзвони великодні.
Вже на гробках молебні одслужили.

Такі сумні й задумані сьогодні,
Ой, затужили вдови, затужили!

Що мій лежить за Віслою, далеко.
Якби землі хоч рідної на труни.

А ті ж обличчя – як скрипкова дека,
Що вже на скрипці порвані всі струни.

А мій пропав десь безвісти, не знаю.
Чи хоч над ним горбочок нагорнули?

Як ж тепер чужих тут поминаю,
Щоб і мого десь люди пом'янули!

А я ж нічого в бога не просила,
Мені ж тоді було хоч в ополонку,

Що я ж дитя під серцем ще носила,
А вже мені прислали похоронку.

Великий день... Великдень Перемоги.
Все ж наче вчора. А літа минають...

На проводи, в степу біля дороги,
Своїх солдатів вдови поминають.

Ліна КОСТЕНКО

ВІЙНА МИНУЛАСЯ ДАВНО...

Війна... І крик... І бомбопад...
І в серці болісно, бентеж...

Літа стирають сльози втрат,
Але усе ж... Але усе ж...

Рельєфний сон, немов кіно,
Вчепивсь за пасмо сивини,
З'явилися друзі, що давно
Не повернулися з війни.

І постарілий фронтовик,
Що звідав не одну грозу

Й, здається, до усього звик,
Змахнув непрошену сльозу.

А мати? До останніх днів
Ховала іскорку надій,
Що прийде хтось з її синів,
Минувши свій смертельний бій.

Вночі постука у вікно,
Воскреслий з грому і пожеж...

Війна минула давно,
Але усе ж... Але усе ж...

Вадим КРИЩЕНКО

ВETERАНИ

Давним-давно
Одкорчилась війна,
Лишила обеліски та кургани...

Під кулями ворожими сповна
За тишу заплатили ветерани.

В атаку йшли не ради нагород,
Скалічені страждали в медсанбатах...

За право жить завдячує народ
Полеглим і посивілим солдатам.

Пекли, як жар,
Бинти на голові,
Та йшли герої сміло на тарани...

Пригадують дороги фронтіві
І вбитих побратимів ветерани.

Вернулися живі з полків і рот
І мир подарували рідним хатам...

За право жить завдячує народ
Полеглим і посивілим солдатам.

З роками їх
Все меншає в строю,
Вкорочують життя їм давні рани...

На вахті миру в рідному краю
Стоять з синами поруч ветерани.

Багато і тепер у них турбот,
Щоб знов не зайнялась війна проклята...

За право жить завдячує народ
Полеглим і посивілим солдатам.

Дмитро ЛУЦЕНКО

КЛЯНУСЬ!

Я чую серцем ваших серць биття,
Брати мої із братської могили.

Спасибі вам, що ви мені життя
Своїм життям незгасним доточили.

Коли мовчить під росами трава
І дивляться на мене чорні плити,
Я чую з глибини німі слова:

«Кохані, як уміли ми любити...»
Брати мої, клянусь вам, клянусь

Тією клятвою, що ви писали кров'ю:
Я вашими очима додивлюсь

І докохаю вашою любов'ю!..
А як мене покличуть сурми в путь,
Піду, як ви, на бій за Батьківщину.

Якщо й проб'є вогнем ворожа лють,
То тільки груди, груди, а не спину!

Коли прийде моя остання мить –
Віддам за вас, мої нащадки милі!..

Стебло вогню із братської візьміть
І посадіте на моїй могилі.

Олександр БОГАЧУК

ВІЙНА

Фугаси, бомби і снаряди –
На сонні думи дівторі...
Які ж ненависні заряди
У ваших душах, упирі?

Упали перші оборонці...
Застави рухнули... Пости...
Протуберанцями на сонці
Вогненно вибухли мости...

І потекла, немов лавина,
Новітня путінська орда...
Зіткнулась людства половина
У пеклі з пекла: ворожда...

Та де ж ви, іроди, наново
На наші голови взялись?!
Невже оте іржаве слово
Пектима нас, як і колись?

Петро ГОЦЬ

Степом, степом йшли у бій солдати.
Степом, степом – обрїй затягло.

Мати, мати стала коло хати,
А навкруг в диму село.

Степом, степом розгулись гармати,
Степом, степом – клекіт нароста.

Степом, степом падають солдати,
А навкруг шумлять жита.

Степом, степом поросли берізки,
Степом, степом сонце розлилось.

Степом, степом – встали обеліски,
А навкруг розлив колось.

Степом, степом – людям жито жати,
Степом, степом даль махне крилом.

Мати, мати жде свого солдата,
А солдат спить вічним сном.

Микола НЕГОДА

Киянин, що підкорив Париж

Анатолій СИГАЛОВ

Після легендарного Василя Порика Героєм Франції став ще один українець.

Тепер уже важко сказати, звідки прийшла ця приголомшувача новина. Знаю одне: першими про все дізналися ми, журналісти...

Редактор газети «Арсеналець» Олександр Петрович Пестов і автор цих рядків, прихопивши з собою директора заводського музею Олександра Васильовича Куркотова, прибули до Центрального конструкторського бюро заводу «Арсенал», переступили поріг кабінету заступника начальника ЦКБ Філіпова:

– Миколо Омеляновичу, – з помітним хвилюванням почав говорити Пестов, – Указом Президента Французької Республіки Вас нагороджено найвищою відзнакою Франції – орденом Почесного Легіону. Цим же указом Вам присвоєно військове звання «командор»...

Подальші події розвивалися стрімко: вже через два дні на «Арсенал» прибула представницька делегація міської влади на чолі з головою Київського міськвиконкому Валентином Згурським.

– Весь світ знає відважного українця Василя Порика, – урочисто говорив Валентин Арсентійович на заводському мітингу. – Василь, а по-французьки – Базіль очолив загін французьких партизанів і воював так хоробро, що здобув звання Героя Франції. Як і Василь Порик, Ви, Миколо Омеляновичу, підкорили Париж, а згодом стали улюбленцем Франції. Ми пишаємося тим, що Ви – наш земляк киянин...

...Він народився у місті Ярополоцьку, що загубилося на самісінькому українсько-російському кордоні. Після школи не довго роздумував над тим, куди піти. Звичайно ж, у авіацію, адже нею захоплювалася тоді вся молодь. Поступив до Інженерної академії Військово-Повітряних сил ім. Жуковського. Навчання в академії було в розпалі, аж раптом із репродукторів пролунало це страшне слово – війна...

Уже другого дня на стіл начальника академії лягла заява Миколи Філіпова з проханням направити в один із підрозділів бойової авіації. Відповідь начальника була категоричною:

– Це буде війна моторів, – мовив він, – а такий війні потрібні професіонали, недоучкам там нічого робити.

Та от навчання позаду, і влітку 1942-го техник-лейтенант Філіпов

прибув до лав діючої Армії. Прослуживши бездоганно у 523-му авіаційному полку, у званні капітана дістав нове призначення – в село Хатьонки Смоленської області.

Він приїхав у це село, що загубилося в безкраїх російських просторах, у штабі ескадрильї доповів про своє прибуття.

– Капітан Агавелян, – підвівся стрункий офіцер. – Старший інженер авіаційного полку «Нормандія».

«Нормандія»? – подумки повторив Філіпов і не зрозумів, що може означати це слово.

– Нормандія – це історична місцевість у Франції, – пояснив Агавелян, – а полк «Нормандія» укомплектований виключно з французьких військових льотчиків, які за наказом Верховного Головнокомандуючого включені до складу Збройних сил СРСР. Технічне ж забезпечення польотів, боєготовність літаків покладена на радянських спеціалістів, тобто на нас з вами.

Агавелян повідомив, що французькі льотчики воюють хоробро, але є, на жаль, і перші втрати: у повітряних боях загинули Моріс де Сейн, Жан Луї Татлян, Моріс Бурдьє, Жюль Жуар...

Уночі Філіпов не міг заснути: з голови не йшла розповідь Агавеляна про загиблих французьких пілотів. Він пригадав підбитий «ЯК», який не дотягнув до аеродрому і лежав на розбитому шляху десь поруч. Микола швидко зібрався, прийшов до понівеченого літака. Прискіпливо оглянув його: мотор і ходова частина не викликали сумніву, а от озброєння...

Він до останнього гвинтика розібрав бортову гармату й одразу виявив неполадки в електромеханічному блоці. У кулеметі було збито наводку, тож влучно поцілити у ворожий літак з такого кулемета було неможливо. Отже, ледь вилетівши з аеродрому, французькі льотчики були фактично обеззброєні і перетворювалися на живу мішень...

Він доповів Агавеляну про ситуацію з озброєнням літака. Одразу ж прийняли оперативне рішення.

За лічені години техперсонал на чолі з Філіповим розгорнув пересувні ремонтні авіамайстерні і польовий полігон з випробування бортового озброєння. Кожну гармату і кожен кулемет було прочищено, пристріляно, заряджено, приціли відрегульовано.

Результати не забарилися: вже наступного дня «Нормандія» здійснила сто бойових вильотів, знищила 29 ворожих літаків. І жодної втрати зі свого боку!

Перемоги, отримані над Німаном, були такі блискучі, що наказом Головнокомандування до назви ескадрильї було додано слово «Німанська», і офіційно вона стала іменуватися «Нормандія-Німан».

Надійний стан матеріальної частини і озброєння став запорукою успіху в боях. Філіпов усіляко довіряв своїм підлеглим, та все ж складні і відповідальні роботи виконував власноруч. І льотчики «Нормандії-Німан» гідно оцінили це. «Ви маєте золоті руки», – такий запис до його послужного списку внесли майори Пуйяд і Дельфіно. «Я хотів би досягнути величчя Вашої і Ваших людей», – записав бойовий льотчик де Жофр, який згодом став генералом. А Герої Радянського Союзу Марсель Альбер і маркіз Ролан де ля Пуап усупереч французькому військовому статусу подарували Миколі Філіпову свою військову форму. І коли до ескадрильї надійшов лист керівника французької військової місії в СРСР, обидва пілоти не на жарт злякалися – невже догана за ненормативний вчинок?..

Проте в листі йшлося про інше:

«Начальник французької військової місії в СРСР відзначає капітана Миколу Філіпова, інженера з озброєння. Під час переможних наступів Ви своєю працею дозволили французьким льотчикам виконувати численні бойові завдання на літаках, зброя яких перебувала у відмінному стані. Не зафіксовано також і відмовлень техніки».

Вважаю, що Ви маєте право носити Військовий Бойовий Хрест, який буде вручено Вам в урочистій обстановці.

Дивізійний генерал Петі».

Переможний травень 1945 року Микола Омелянович зустрів на аеродромі міста Ельбінг, що у Східній Пруссії. Не питаючи дозволу, до нього увірвалися аси французької авіації, почали підкидати у повітря. Радість була безмежною, показники – блискучі: за роки війни здійснено 5200 бойових вильотів, у 869 повітряних боях знищено 273 ворожі літаки, безліч наземної техніки і живої сили ворога.

Була, на жаль, й інша статистика: війна забрала життя сорока громадян Франції, серед яких лише один із робітничого середовища, решта – вихідці з інтелігенції, буржуазії, сімей військових, представники титулованих дворянських родин.

І тут Радянський уряд приймає красиве й благородне рішення, до цього часу, на жаль, не оцінене належним чином ані нашою, ані французькою громадськістю: у пам'ять про сорок

Киянин Микола Філіпов, кавалер найвищої нагороди Франції – ордена Почесного Легіона, Герой Франції

загиблих громадян Франції передати в дар французькому народові сорок новісіньких літаків «ЯК-3»...

Капітан Філіпов отримав наказ: забезпечити приземлення літаків на французькій землі й передати їх новим господарям.

Зустріч була надзвичайно урочистою: в аеропорт прибув головнокомандувач французькою армією генерал Делатр де Тассіньї, тисячі жителів Ліона, Ніцци і, звичайно ж, Парижа...

Перед від'їздом на батьківщину Філіпов отримав привітання такого змісту:

«Міністр авіації Франції Шарль Тіллон висловлює подяку капітан-інженеру Філіпову».

Ваші високі професійні знання забезпечили гранично ефективну роботу спеціального особового складу французьких ВПС та відмінний стан зброї.

Виявивши найприязніші почуття до французького особового складу, Ви своєю активністю сприяли зміцненню престижу французьких повітряних сил у СРСР.

Париж, 7 серпня 1945 року».

Груди Миколи Омеляновича Філіпова прикрасив другий Військовий Бойовий Хрест...

1960 року Микола Омелянович стає киянином – на київському «Арсеналі» дуже знадобився його унікальний військовий досвід.

Микола Омелянович полюбив Київ, арсенальський колектив, якому щедро передавав свої знання і досвід. І раптом повідомлення про вищу нагороду Франції, яке, як мені здалося, його не здивувало – він був підготовлений до цього усім попереднім життям. А от що справді здивувало, так це запрошення Президента Франції стати його особистим гостем.

І от Філіпов у Парижі, перед ним гостинно відчиняються двері Єлисейського палацу – резиденції французьких королів.

Президент Франсуа Міттеран у вітальній промові відзначив великі заслуги Миколи Омеляновича, зачитав Указ і вручив орден Почесного Легіона, оздоблений діамантами.

А потім, згідно протоколу – обід із Президентом Франції. Тут з'ясувалося, що пристріляти бойову гармату значно легше, ніж визначити, яким із дванадцяти столових приборів слід користуватися...

– Вам подобається Париж? – несподівано запитав Франсуа Міттеран.

– Чи можете Ви, пане Президенте, назвати людину, котрій би Париж не сподобався?..

Удома на Миколу Омеляновича чекала постанова Військової ради Червонопрапорного Київського військового округу про присвоєння йому військового звання інженер-полковник.

Одного дня у дверях його домівки пролунав несподіваний дзвінок. На порозі стояв... Сергій Агавелян – фронтний побратим, з яким так багато пройдено дорогами війни.

Сім днів гостював Агавелян у Києві, і сім ночей у квартирі Філіпова не згасало світло – однополчанам було що згадати.

Вони пройшли Печерськом до площі Слави, поклали квіти на могилі Невідомого солдата. А на Хрещатику Микола Омелянович і Сергій Давидович, анітрохи не соромлячись, голосно співали пісню, що стала гімном авіаполку «Нормандія-Німан».

*В небесах ми летали одних,
Ми теряли друзей боєвих.
Ну а тем, кому випало жити,
Надо паминть о них і дружить...*

Фото з архіву автора

«Не пробачу, не забуду...»

Наталка БАРДАЛИМ

Надія Іванова – очевидець страшних часів голодомору. Їй було всього сім років, але жахливі картини закарбувалися в дитячу пам'ять на все життя...

Насамперед Надія Єфремівна посадила мене обідати. «Поїси, а тоді будемо говорити...»

Люди, які знають, що таке голод, їдять дуже акуратно – це я ще по своїх бабусях знаю – так, щоб жодної краплі, жодної крихти не впало. Після обіду йдемо до кімнати бабусі Наді. Там чисто й світло, на покуті – ікони. А біля ліжка, на столичку розмістилося справжнісіньке сільське подвір'я: хата-мазанка, курчата, вулики і навіть коза на припоні! Це справа рук Надії Єфремівни. Каже: точна маленька копія її рідної хати в колись квітучому і заможному селі Шутенька (Кіровоградська обл. – **Ред.**). Зараз там лишилися п'ять хат.

Першим зашморгом на долі села став Голодомор тридцятих років... Надія Єфремівна Іванова – очевидець тих жахливих подій. Ось її спомини.

...Дуже добре пам'ятаю, як до нас прийшли активісти: в шкірянках, із наганями. Серед них я, мала, впізнала і свого хрещеного батька! Але підбігти й притулитися, як раніше, не наважилася. І недарма... Дядьки в шкірянках влаштували в хаті справжній погром: знімали рушники, згрібали рядна з підлоги, вимели все, навіть наше дитяче стоптане взуття і одягу! Про їжу й зерно нічого й казати.

Наша сім'я жила добре на той час, оскільки не цуралася працювати (середняками були). Ще кілька років отак похазяйнувати, стали б і ми куркулями. Куркулів же всіх із села вислали на Соловки, а потім взялися за нас. Вилунали всіх курей, із погребів повиносили квашенину, горшки з їжею побили, повивертали... Наша хата, де тільки було так тепло й затишно, за якусь мить перетворилася на пустку. Навіть мою маленьку подушечку з печі – і ту забрали! Мама підштовхнула мене: «Піди у хрещеного хоч подушечку свою попроси... Може, дасть...»

Як же страшно і як соромно було йти просити! Це ж більше не мій хрещений, а сердитий дядько з наганом, який разом із іншими перевернув наш дім догори дном. Але все ж я наважилась і пропищала:

– Тату, а лишть мені мою подушечку...

Він злісно зблиснув очима, глянув, чи його товариші не бачать, і шпурнув мені її, та так сильно, що я аж поточилася. Схопила я свою подушечку, як найдорожчий скарб, і бігом до

Надія Іванова

мамки, поки не передумав хрещений.

Коли із хліва виводили корову, з нами, малими, плакала навіть мама. А годувальниця наша все тривожно мукала, наче кликала нас на допомогу, а біля воріт обернулася – і ми побачили, що з її великих оксамитових очей котяться сльози, як у людини...

Коли в хаті й на подвір'ї вже не лишилося нічого, що можна було б винести, вивезти або розтрити, активісти-комітетчики позалазили на підводу та поїхали до сусідів «встановлювати соціальну справедливість». Родина оніміло стояла посеред осиротілої, спустошеної хати. А було нас у батьків аж п'ятеро. Всіх треба було чимось нагодувати, але чим?! Єдине, що вдалося врятувати – це прабабусин рушник, вишитий ще в 1893 році, – його мама сховала за пазуху, як тільки розкуркульщики переступили поріг хати. Цей рушник я й досі бережу як святу пам'ять не лише про свій рід, а й про ті важкі часи.

Їсти не було чого. Зовсім. На горіщі мама знайшла обгризені мишами пусті кукурудзяні качани. Перетирали їх на таку собі тирсу. Домішували потроху, яка з сіна лишилася, і з того місива ліпили та пекли макорженики, – то був наш єдиний харч.

А тут ще батька почали ночами в сільраду викликать (ясна річ – добре діло вночі не робиться!) Мовляв, або плати продподаток, або посадимо чи зашлемо в Сибір. А чим платити? В хаті оком немає за що зачепитися! Вирішив тато тікати. І таки втік! Справа в тому, що село стерегли: і вдень, і вночі вартували на конях, щоб із мертвої пастки не вибралася жодна жива душа, яка бажала їсти й жити, а нашому тату якось вдалося пройти. Він пішки дійшов до залізничної станції і поїхав у Кривий Ріг. Говорили люди, що там робітникам не так голодно. І правда – влаштувався на місцеву шахту, згодом і нас до себе викрав. Саме викрав, інакше і не скажеш!

Щоправда, одна з сестер, вісімнадцятирічна Маруся, вимучена голодом, не витримала тих поневір'янь, померла.

Матері теж пощастило влаштуватися на роботу посудомийкою в робочій їдальні. А там уже й недоїдки, й обмивки – словом, було чим підгодувати родину. Жили ми в бараку (це довгезелі темні кімнати, де в два ряди стоять койки, а біля них тумбочки). На родину виділили всього два ліжка, то дорослі спали на них, а ми, малі, горнулися в ряднах під койками. Дітей у барак було дуже багато, і от коли дорослі розходилися по роботах, ми юрбою ганяли по тих іржавих ліжках, веселилися... Голод чи ні, а діти є діти...

Щодня привозили хліб. Давали строго по вазі на людину. Мама пошила торбу, вишила на ній наше прізвище, кількість осіб, і ми з тією торбою бігали зустрічати підводу з хлібом.

Так у місті сім'я і пережила голод. А коли повернулися в село – не впізнали його: зарослі подвір'я, закинуті хати, пусто й сумно стало в нашому слов'яному куточку...

Коли під час війни молодь масово вивозили до Німеччини, мені вдалося врятуватися, але якою ціною!

Пішла селом чутка, що завтра «братимуть молодих». Мати в сльози, а батько десь мовчки пішов. Повернувся вже ввечері, а з ним фельдшер із сусіднього села. Стали ми гуртом думати, як мене врятувати. Порадив лікар натерти часнику та густо обкласти ним ноги. Як пекло, як пекло! А батько все не давав мені ті вогняні компреси зривати: «Так треба, дочко, терпи!»

Але від часнику лишилися тільки невеликі опіки червоні, тоді фельдшер дістав якусь баночку:

– Натє, костоїдом намажте. Іншого виходу немає.

Я тоді не знала, що воно таке, але бачила, як зблідла мати. Це потім я взнала, що то рідина, в якій кістки розчиняють.

Пекло так, що я не могла спати, але терпіла, зціпивши зуби. До Німеччини мене все

ж повезли, але вже біля Польщі зсадили з потяга – на той час рани загноїлися, взялися пузирями, а німці дуже боялися всілякої зарази. Коли прийшла додому, то той же фельдшер сказав, що народилася я в сорочці, – якби ще кілька днів отаких подорожей, втратила б ноги. Він чим міг, допоміг, і тепер про ті жахи мені нагадують тільки шрами.

Дуже добре пам'ятаю День Перемоги. Я на той час працювала рахівником у нашому колгоспі, й мене викликали в район. Їхала в поїзді й дивилася у вікно, а там поруч із вагоном летіла пташка, витьохкувала та перелітала зі стовпа на стовп, не відстаючи від потяга. Вона весь час була у мене на виду й наче заглядала у вікно. А вже в районі я почула найжаданішу вісточку про перемогу, яка, ніби та весела пташина, прилетіла до людей. Усі сміялися, плакали, обіймалися, зовсім незнайомі люди...

У сорок сьомому році знову довелося голодувати. Я працювала в колгоспі рахівником і знала, скільки врожаю зібрано, скільки вивозиться із села в столицю... А люди голодують! І от лишилася одна копиця, і я вирішила, що нізащо не дам її вивезти, щоб людям хоч по жмені зерна видати. Викликали в район.

Мати спекла хлібину, покляла яблук. Думали, що я вже не повернуся. Поїхали ми разом із батьком. Допитували мене з погрозами, прокльонами, приниженнями, обзивали ворогом народу. Відпустили... Але це була ще гірша кара: щодня, щогодини й щохвилини я чекала, що ось-ось за мною прийдуть. Не їла, не спала, за кілька днів із гарної молоді дівчини перетворилася на змарнілий кістяк... Так минуло кілька тижнів, а тоді мати сіла біля мене (я вже майже не вставала) і каже:

– Все минулося, доню! Живи далі, все буде добре!..

Мамі й тату я вдячна за те, що вони подарували мені життя, а потім у голодне й воєнне лихоліття змогли зберегти його.

Від голоду в нашому селі вмерло понад сімдесят людей:

старих, дорослих, малих... У сусідній Юрїївці навіть було людоїдство: знайшли жінку, яка в бур'янах варила чиесь дитя, збожеволіла зовсім від голоду... У нас, слава Богу, такого не було. Перебивалися всі корінцями, навесні та влітку – зеленню, квітками.

У наше село примусово переселили кілька сімей із Росії, але їм, звиклим до того, що поруч годувальниця-тайга, важко було виживати. Половина повтікала далі шукати кращої долі.

Потроху відбудувалося село, ожило, тільки як болюча згадка лишилася на цвинтарі братська «голодна» могила. І от одного разу під час поминальних днів, коли всі збираються біля могилок рідних (а поминати ми сідали за одним рядном), я піднялася й кажу:

– Дорогі мої односельці! А давайте насипемо тут високу могилу, де поховані наші вбиті голодом земляки!

Тут же всі – хто шапками, хто фартухами – почали носити землю й насипати могилу, а вже у серпні того ж року ми поставили на могилі дубовий хрест. До речі, вистругав його один із тих самих примусових російських переселенців. Щороку збиралася на тій могилі, вшановували пам'ять, встановили на хресті табличку з іменами всіх померлих від голоду... Але зараз село вже занепало, лишилося кілька хат, я вже стара, не можу їздити на могилу, тому передала її під опіку сусідній школі. Зараз живу з донькою у Кіровограді, але душа моя так і рветься туди, додому...

Надія Єфремівна навіть зробила «Книгу пам'яті рідного села Шутенька», де від руки описано долю кожного з односельців, змальовано вулиці, де в кого стояла хата, криниця, хто й коли жив на кожному подвір'ї. Каже, досі пам'ятає, в кого якого кольору були віконниці та яка клямка на дверях стояла... Село Шутенька живе у пам'яті своєї відданої доньки!

У своїх 87 літ бабуся Надя не лінується щодня спускатися сходами на подвір'я (ліфта в будинку немає), каже: «100 кроків до обіду і 100 після – це моя щоденна норма. Щоб кісточки не закам'яніли!» Вона досі опікується долею «голодної могили» в рідному селі, «воює» із ЖЕКами, організовує прибирання в під'їзді, пише вірші, ретельно слідкує за подіями в країні й світі, все занотовує із власними коментарями... Вишиває, шиє. І все бідкається, що всього не встигає...

Дай Боже Вам, Надіє Єфремівно, ще здоров'я і сили, на снаги і миру за Ваше серце, за те, що не сховали свій біль, а пронесли його через усе життя як пересторогу нащадкам!

Лідія КОВАЛЕНКО

«Як у травні дощ і грім – буде радість людям всім». Останній місяць весни зустрів нас легкою прохолодою та невеликими дощами. Але за народними прикметами це хороший знак: «як у травні дощ надворі, то весни хліб у коморі», «якщо початок травня холодний, то наприкінці місяця навпаки буде тепло».

А ще цієї неділі ми святкуємо День матері. Із давніх-давен матір – це берегиня сім'ї, духовна опора роду. До неї прислухаються, її поважають, ставлять за приклад. Ми звемо матір'ю і землю на якій народилися, вирости, яка нас годує. А скільки народних пісень, прислів'їв і приказок, казок і легенд складено на честь матері – не перелічити. «Нема у світі цвіту цвітнішого, як маківочки, нема ж і роду ріднішого матіночки».

НЕМА КРАЮ БЕЗ ЗВИЧАЮ

9 травня – Глафіри. Глафіра-горошниця. Степана. Степанів день. 9 травня традиційно садили горох і досаджували ранню картоплю. Щоб бобові гарно вродили, користувалися замовляннями. А ще говорили, що садити потрібно не за північним вітром (рідким буде), не за західним (мілкий буде), не за східним (згниє і черв'яки заведуться), а тільки за південним. Наші предки говорили: «День ясний з рясною росю – чекай хорошого врожаю огірків», «Голосно і часто зозуля кує, то на теплу погоду», «Зозуля квакає – на дощ».

10 травня – Семена-орача. За народним календарем виганяли з двору злих духів. За легендою вони ставали якимось звіром чи птахою. Вважалося, що із зерна, яке було відкладене для посіву, не

можна було жодного зернятка з'їсти. Хліб сіяли тільки в теплу землю, а перевіряли її температуру долонями. Якщо холодна, то ще потрібно почекати, бо зерна згниють. Цього дня були такі прикмети: «Якщо сова кричить – до холоду», «Листя берези повністю розвернулося, то можна й картоплю саджати», «Зранку суха трава – чекай ввечері дощу».

11 травня – «Дуб у травні в листя одівається, а худоба трави наїдається». Вважається, що зірвана до сходу сонця трава на Максима – кропива, подорожник вважалися особливо цілющими. Прикмети: «Мурахи з крилами з'явилися – потрібно сіяти овес», «Горобина рано зацвіла – врожай вівса буде багатий». Пращури говорили, що в перший день другої декади травня теплий вітер несе із собою здоров'я. А ще 11 травня дивилися на нічну погоду, якщо вона тепла і зірок

багато – це на врожай гарний, а як схід сонця ясний – на сонячне літо.

12 травня – Дев'яти мучеників Кизицьких. У давнину називали Мемнон. Цей день вважається цілющим, бо лікували молитвами, травами і замовляннями. Існує легенда про те, як Бог хотів створити людину і намалював на піску її фігуру. Та з'явився диявол і зробив у ній 77 дірочок-ранок. Бог відповів нечистому, що створить для цих ран 11 цілющих трав. Тому кожен християнин вірив, що можна захворіти 77 недугами, але від кожного знайдуться ліки. Люди говорили: «Якщо дуб розкине листя раніше ясна – до сухого літа».

У 996 році була освячена перша у Київській Русі церква – Десятинна.

13 травня – Якова (святого апостола Іакова). До Якова пасли худобу на полях, тому й казали: «На Якова трава ніякова». Якщо у цей день теплим буде вечір, а ніж

– тиха й зоряна, то буде гарне сухе, тепле й сонячне літо, а ще й врожай хороший. На Якова припинялося сватання, бо вважали місяць травень нещасливим для молодих. У народі казали: «Зорі ховаються – до дощу», «Теплий тихий вечір – на плідний урожай влітку», «Як схід сонця ясний сьогодні, то літо буде сонячним, а як зранку хмарно – на дощі».

14 травня – Веремія-запрягальника. Походить від імені пророка Ієремії. Йому належать Книга пророцтв, яка містить передрікання щодо вторгнення вавилонян, і Книга плачу – зворушливі вірші про місто Єрусалим. За переказами, святого забили камінням, могила його знаходиться поблизу Каїра. У нашому народному побуті цього святого називають Запрягальником (на відміну від Веремія-розпрягальника, який святкується 13 червня), оскільки раніше цієї пори починали важливі сільськогосподарські роботи з використанням волів та інших під'яремних тварин. За повір'ям, цього дня Веремій запрягає на небі свою колісницю і засіває хліб. Також із 14 травня починалися всенародні гуляння. «Схід був ясним і літо буде ясним», «Якщо сьогодні погана погода – до суворої зими», «Пшеницю сіють в повний місяць, а овес після або раніше на два дні».

15 травня – Бориса і Гліба. «На Бориса і Гліба берися до хліба» Відзначають це свято ще й у серпні. У народі цей день називають солов'їним, бо соловей у цей час – головний співець природи. Із ним ми прокидаємося вранці, з ним і засинаємо. Є така прикмета: якщо соловей співає всю ніч, то день буде сонячним. «Соловей мала пташка, а май знає». Говорять, як ця співуча пташка довго співає, то весна вже до кінця підходить, треба чекати літа. Вважається, що на Бориса і Гліба найпізніша сівба, тому до цього часу кожен селянин повинен засіяти свої городи. А ще цього дня є така прикмета: якщо багато хрущів – гарний на просо врожай буде.

СМАЧНОГО!

Бануш (або банош) – традиційна гуцульська страва. Споконвіку цю кашу готували чоловіки на вогні, щоб «пропах димом і вогню набрався». Для смачного бануша необхідно знати один секрет – помішувати треба в одну сторону і дерев'яною ложкою. Чоловіки, хочете здивувати своїх жінок смачною вечерю? Вперед!

Інгредієнти: кукурудзяна крупа 300 г (або 2 склянки), сир бринза 200 г, сметана 20 % 400 г, вода 900 мл, сало або бекон 100–200 г (для шкварок).

Приготування: закип'ятити воду, потім зменшити вогонь. При постійному помішуванні всипати крупу. Будьте обережні, закипівши, каша буде «булькати» і «стріляти». Помішуючи, долити сметану і мішати ще 20–30 хв. Готова каша повинна бути не надто густою (схожа на

манну). Далі вогонь вимкнути, каструлю накрити кришкою і залишити «упрівати» ще на 5 хв. У цей час посмажити сало чи бекон до золотистої скоринки.

Викласти бануш на тарілку, посипати бринзою і покласти зверху шкварки.

До цієї смачної гуцульської страви можна приготувати традиційну грибну підливу.

Інгредієнти: білі сушені гриби 50 г (або будь-яких на ваш смак), цибуля 200 г (або 2 шт.), борошно пшеничне 30 г (1 ст. л.), олія для смаження 30 мл (2 ст. л.), сіль за смаком.

Для приготування підливи гриби покласти в каструлю, влити 500 мл холодної води і залишити на 4 год. Потім туди ж покласти цибулину і варити до готовності (близько 1 год.). Гриби вийняти з вивару, дрібно посікти. Щоб підлива була густа і смачна, цибулю перетерти через сито або перетворити на пюре за допомогою блендера. Борошно легко підсмажити на олії. Щоб підлива не «збагатилася» піском, вивар з грибів процідити через шматок чистої цупкої тканини. З'єднати посічені гриби, пюре з цибулі, грибний вивар і підготоване борошно. Підлива майже готова, потрібно лише гарно перемішати, посолити, поставити на вогонь, довести до кипіння і варити, помішуючи, 2 хв. Готово! Вона чудово смакує і гарячою, і холодною.

Смачного!

Газета «Культура і життя»

№ 19 (4591), 9 травня, 2014 рік

Засновники: Міністерство культури України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети «Культура і життя»

Видавець: ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса видавництва: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел.: +38 (044) 498-23-65
Заступник головного редактора
Світлана Соколова

Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел.: +38 (044) 498-23-65
nvu.kultura@gmail.com

Виходить із 7 жовтня 1923 року. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – КВ № 1026 від 26.10.94 р.

Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14, тел.: (044) 581-68-15;
e-mail: office@mega-poligraf.kiev.ua

Розповсюдження, передплата, реклама:
тел. +38 (044) 498-23-64;
+38 (050) 310-56-63

Портал <http://uaculture.com>

Передплатний індекс в Каталозі видань України **60969**

Склад Видавничої ради

Віктор Пасак; Оксана Гайдук; Ольга Голинська; Надія Соколенко; Віктор Вечерський; Максим Бударін; Олена Воронько; Світлана Фоменко; Оксана Іонова; Євгенія Крутоголов; Іван Мечков; Лариса Нікіфоренко; Лариса Петасюк; Людмила Чумакова; Михайло Швед.

Дизайн та верстка **Сергія Задворного**

Редакція залишає за собою право на редагування отриманих матеріалів без узгодження з автором. Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції. Передрук і відтворення текстових та ілюстративних матеріалів тільки з письмового дозволу видавця.

© «Культура і життя»

Наклад **9500**

Ціна договірна

